

Vehádatsáttáolbmo jahkemuitalus 2005

Doaimma jahki 2005	3
Ovttaveardásašláhka lasihii vejolašvuodaid	5
Vealatkeahttávuoda gohcin beaivedivššus internetsiidduid sisdollui	6
Ealasis oktasašbargu ja váikkuheapmi	10
Olgoriikka olbmuid sajádat ja rievttit	14
Áššehasbargu lassánii	18
Siskkáldas nuppástusat ja doaimma ovddideapmi	20
Čuvvosat	22

Doaimma jahki 2005

Vehádatsáttáolbmo njealját doaibmajagi 2005 áigge bargu ovdánii juo dan muddui, ahte ovddit gárgehanbarggu šattuinn sáhtii juo návddašit. Diedus ledje gal maid ođđa ovddidan-dárbbut.

Áššehasbarggu deaddočuoggát ja doaibmavuogit stádásnuvve ja čájehuvvoje buorrin. Go áššehasáššiid mearri bisánii diimmá loguide, de sáhtii fuomášupmi giddejuvvot maiddái álgagiidda, cealkámušaide ja eará dehálaš gažaldagaide. Vaikko ovttaskas áššiid bun-carággáid čoavdin lea mearkašáhtti juo dakkáražžan, de dása lassin galgá sáhttit buktit ovdan maiddái viidásit váttisvuodaid, mat gullet ovdamearkkadihte lánkaásaheapmái ja eiseválddiid resurssaid čuoziheapmái. Dáid ovdan buktin ja čoavddusevttohusaid ovd-dideapmi lei jagi 2005 áigge dehálaš vehádatsáttáolbmo barggu oassi. Dás geahččaluvvui maid dieđihuvvot odastuvvon neahttasiidduin.

Doaibmajagi ođđa álggahemiid ovdamearkkat ledje muslimaservošiid gaskavuoda dialoga ja ovddugoziheami doarjun sihke sáttáolbmo iehčanas dutkandoaimma álggaheapmi. Mus-limaaktivisttaiguin ságastallojuvvui orniiduvvama eavttuin ja hámiin sihke almmustahttojuvvui dutkamuš etnikkalaš vealaheami dehege olgušteami vuostásaš neavvuma gárgeheamis ja čilgehus jođánuhtii dorvobáikemeannudemiid riektedorvodáhkádusaid ollašuvvama.

Sáttáolmmoš lea eará iehčanasat doaibmi sierrasáttáolbmuid ládje biddjon ministerrijahálddahusa ollái. Vehádatsáttáolmmoš ja bargoministeriija doaibmaba seamma doaibmasuorggis nu ahte ovddideaba etnikkalaš ovtaveardásašvuoda ja buriid etnikkalaš gaskavuodaid. Sáttáolbmo resurssat ja doaibmaeavttut leat goitge čatnagasas bargoministeriija hálddašeapmái. Dilli lea vuodđooainnus čuolbmái, iige čuovo Eurohpa rádi ECRI' ávžžuhusaid. Gažaldat ii leat dušše teorehtalaš, daningo sáttáolbmo iehčanas sajádaga mearkašupmi bargoministeriija hárrái šattai ain čielggasmahttojuvvot. Vehádatsáttáolbmo sajádat stáhtarádi olis livččiinai galgat árvvoštallojuvvot ođđasit, manjmusat ovdamearkkadihte ovtaveardásašvuohalága odastettiin.

Doaimmahaga bargiid ja doaimmaid lassáneapmi lasihe hovdenbarggu. Stuorruma mielde bargosajit eai vástidan dárbbu. Doaimmahaga barggu gárgeheami doarjjan álggahuvvui ođđa strategiijabargu.

Vehádasáttáolbmos addojun áсахusa (687/2001) 6 §' mielde vehádatsáttáolmmoš addá bargoministeriijai mitalusa doaibmasuorggistis. Mitalus sáttáolbmo doaibmasuorggis gokčá maid doaimmahaga barggu. Sáttáolmmoš luobaha gudnejahttimiin mitalusas jagi 2005 ovddas.

Helssegis ođđajagimánu 2. beaivve 2006

Mikko Puumalainen
Vehádatsáttáolmmoš

1. Ovtaveardásašvuohthaláhka lasihii vejolašvuodaid

Jagi 2004 áigge vuoibmái bohtán ovtaveardásašvuohthaláhka lasihii vejolašvuodaid seahkánit etnikalaš álgovuodu vuodul dáhphuvvi vealaheapmái. Ovdal dán beaktileamos vuohki seahkánit vealaheapmái lei leamaš olggušteami doalvun bolesdutkanmiidda vealahanrihkusin. Ovtaveardásašvuohthaláhka dagai vejolažžan ášši doalvuma vealahanlávdegotti dutkamii dehe ovtaveardásašlága mielde buhtadusa gáibideami gearretrievttis. Juhkkojuvvon duodaštannoadi njuolggadus, mii lea odđa lágas, álkidahtii dovdomassii olggušteami duodašteami dan ektui, go olggušteapmi gieđahallojuvvo rihkuslága mielde vealahanrihkusin.

Vealahanlávdegoddái dehe gearretriektái eai jagi 2005 dolvojuvvon beare galle vealahandáhpáhusa. Ovtaveardásašvuohthalága vuoigadahtton bággovugiiguin ja sankšuvnnaiguin lea lihkká mearkkašupmi juo dange dáfus, ahte olggušteamis eahpiduvvon olbmot leat leamaš ovddibu ektui dáhtolaččat ášši čoavdimii soabahanmeannudeamis. Vehádatsátaolbmo ipmárdusa mielde ovtaveardásašvuohthaláhka lea leamaš beaktii seahkánettiin ovdamearkkadihte vealaheapmái, mii bohtá ovdan bálvalusaid fálu. Nuppe dáfus odđa láchamearráduusat eai leat vuorddeahtti vuogi mielde vuolidan omd. bargosuodjalaneiseválddiid reagerenlasá seahkánit bargoeallima vealaheapmái. Bargosuodjalaneiseválddiid váldoreagerenvuohkin orru ain leame vealaheapmái seahkáneapmi rihkuslága vuogiiguin, rihkuslága alit duohtančájehanlasá heivehemiin.

Ovtaveardásašvuohthalága nubbi oassi, eiseválddiid geatnegasvuohtha ovddidit ovtaveardásašvuohthalága ollašuvvama doaimmastis, bodii oidnosii čielgaseappot easka jagi 2005 áigge. Ovtaveardásašvuohthalágas mearriduvvui eiseválddiide geatnegasvuohtha plánat ovtaveardásašvuoda ovddideapmi doaimmastis nu ahte ráhkaduvvo ovtaveardásašvuohthaplána. Bargoministeriija áddin njuolggadusaid mielde eiseválddit galge ráhkadit ovtaveardásašvuohthaplánaset jagi 2005 áigge.

Vehádatsátaolbmo doaimmahat oassálasttii jagi 2005 sierra organisašuvnnaid ovtaveardásašvuohthaplánaid ráhkadanproseassaide earret eará nu ahte skuvllii plánaid ráhkadeamis sihke kommenteriijii sierra organisašuvnnaid hápmosid. Vehádatsátaolbmo ipmárdusa mielde dušše

unna oasáš dain eiseválddiin, geat galget ráhkadit ovtaveardásašvuohthaplána, leat dakkára ráhkadan. Nuppe dáfus dat eiseválddit, geat leat ráhkadan plána, leat lihkestuvvan plánasteaset árvvoštallat bures maid doaibmabijuid dárbbahuvvojit ovtaveardásašvuoda ovddideami várás.

Ovtaveardásašvuohthaplánema ovddideapmi lea leamaš bargoministeriija doaimma oassi ja dan ovddasvástádussan. Vehádatsátaolmmoš ollašuhtii oktasašbargun bargoministeriijain sierra ministeriijaide siktejuvvon skuvlejumi "buorre hálddahus ja ovtaveardásašvuohtha". Skuvlejumi ulbmilin lei doarjut ministeriijaid ja daid vuollásaš hálddahusa ovtaveardásašvuohthaplánema. Ovddit jagiid ládje vehádatsátaolbmo doaimmahagas oassálaste skuvlejeaddjin ja logaldeaddjin sierra eiseválddiid bargiidskuvlemiidda.

Maiddái vehádatsátaolbmo doaimmahaga iežas ovtaveardásašvuohthaplánema ráhkadeapmi ovdánii. Jagi 2005 loahpa rádjái gárvánii plána vuosttaš veršuvdna. Boahhtevuodas plána sisdoalu lea dárkkuhus árvvoštallat jahkásaččat.

Etnikalaš vealaheami vuostásaš neavvun gárghejuvvui

Vehádatsátaolbmo doaimmahagas gárghejuvvui 2005 čavčča etnikalaš vealaheami vuostásaš neavvuma dilli Suomas. Dutkamuš ollašuhttojuvvui Eurohpa uniovna ruhtadan EurQuality –fidnus Suoma álbmotlaš gárgehanbargun.

Etnikalaš vealaheami vuostásaš neavvunbarget vehádatsátaolbmo lassin

maid mánggat eiseválddit ja mánggat riikkavulošvuohthasearvvit. Doibmiid doaibmaprinsihpat ja doaibma goitge molsašuddet, ja neavvun lea doaisttáži bieđggus. Dutkamušas buktuojuvvoje ovdan sierralágán neavvuma buorit geavadat, ovddiduvvoje buori neavvunbálvalusa eavttut sihke buktuojuvvui ovdan málle neavvuma ordnema várás báikkálaččat, guovlluguovdasáččat ja riikkaviidosaččat.

Láhka lea leamaš beaktii seahkánettiin vealaheapmái, mii gávdno bálvalusaid fállamis.

Etnikalaš vehádagaid ja sisafárrejeddiid neavvumii spesialiseren bálvalusaid lassin lea dehálaš gárgehit neavvuma maiddái bálvalusaid oassin, mat juo gávdnojit. Ovdamearkkadihte sosiála-, dearvvasvuohtha- ja oahpahasdoaimmas galggalii buoridit válmmašvuodaid, mat láktásit vealaheami dovdamii ja vealaheapmái seahkáneapmái. Neavvumis sáhttet earuhuvvot sierra dásit, ain ovddosguvlui stivrejeaddji neavvuma rájes gitta sierratiipat veahkahallamii.

Dutkamuša jurddabohtosiid mielde etnikalaš vealaheami vuostásaš neavvuma ollašuhttin galggalii plánejuvvot gieđddaid ovtaveardásašvuohthaplánaid oassin. Vehádatsátaolbmo doaimmahaga eavttut buori etnikalaš gaskavuodaid ovddideapmin buorránivčče, go guoskkahangiera guvllolaš doibmiide lassánivččii dáláš čielgasit guovlo- ja báikkálašfierpmádaga gaskkustemiin. Jeavddalaš raportereren etnikalaš vealaheami dilis buoridivččii sátaolbmo eavttuid váikkuhit gaskavuodaide servodagas.

Dutkanraporta "Etnikalaš vealaheami vuostásaš neavvuma gárgheapmi" olggosaddojuvvui vehádatsátaolbmo publikašuvdnaráidduš, ja dat gávdno maid sátaolbmo internetsiidduin.

2. Vealatkeahttávuoda gohcin beaivedivššus internetsiiduid sisdollui

Vehádatsáttaoimmoš gieđahalai muitalusjagi áigge gažaldagaid, mat lak-táse beaivedikšumii, oahpahussii ja skuvlejupmái, bargovealaheapmái, vealahanmeannudemiide bálvalusaid fállamis sihke eiseváldedoaimma áššáigullelašvuhtii. Vealahanlávdegoddi attii vuosttaš mearrádusa sáttaoimmo dahkan ohcamušaide. Oktavuohuváldimiid dagahii maid internetsiiduid sisdollu.

Beaivedikšun, oahpahuš ja skuvlen

Sámegielaš beaivedikšun

Vehádatsáttaoimmoš bivdii Ohcejoga gielddas ja Roavenjárgga gávpogis čilgehusa sámegielaš beaivedikšuma ollašuvvamis. Ohcejoga gielddas sámegielaš beaivedikšun lei fállun, muhto áššehas lei buktán ovdan fuolas beaivedikšuma lágideamis boahhteáiggis. Jearaldat lei lagamusat sadjegažaldagain sihke sáme- ja suomagielaš beaivedikšuma lágideamis nuppiineaset sierra. Roavenjárggas sámegielaš beaivedikšun ii lean ollenge fálladahkan.

lána čuoččáldahttojuvvui ovdan vejolaš foruman geahččat ovdasis ja plánet mot sámegielašččaid vuoigatvuodát sáhtále ollašuttojuvvot buoremus vejolaš vugiin.

Sáttaoimmoš bivdii Roavenjárgga gávpoga raporteret vehádatsáttaoimmui 13.1.2006 rádjái mot gávpot áigu sihkkarastit sámegielaš mánáid rivttiid ollašuvvama beaivedikšumis.

Vuoigatvuohu oazžut vuodđooahpahuš

Jagi áigge ovdan badjáné eandalit vuodđooahpahuš fáttát. Sáttaoimmoš giddii fuomášumi riikkabeivviid háldda-

Eurohpa uniovna rádi direktiiva dorvobáikeohcciid vuostávdima lahttoriikkaid unni-musgáibádusain (32003L0009) sisdollá njuolggadusaid, mat geatnegahttet lahttoriikkaid. Dáid vuodul dorvobáikeohcciid mánáin ja vuolleahkásaš dorvobáikeohcciid galgá leat vejolašvuohu vázzit skuvlla seamma eavttuid mielde go vuostávdáid lahttoriikka riikkavuložiinge. Ruovttuiduhttinlága 10.6.2005 vuoimái boahán lánhanuppástusat eai goitge doallan sisttis direktiivvas máinnašuvvon skuvlejupmái gullelaš dorvobáikeohcciid vuoigatvuodaid, daningo Suoma vuodđooahpahuš njuolggadusat eai rievdaduvvon. Vehádatsáttaoimmo dihtui bohte dáhpáhusat, main giela lea doaiman direktiivva njuolggadusaid vuostá. Buot gielldain oahppogeatnegas vuohuohkásaš dorvobáikeohcciid ii álot leat fállujuvvon skuvlabáiki vuodđoskuvllas, dehe skuvlabáiki oazžumis leat leamaš ájiheamit. Vehádatsáttaoimmoš giddii Eurohpa uniovna komišuvvna fuomášumi dán áššái čakčamánuš 2005 ja bivdii komišuvvna riepmat doaimabijuide.

Jagi áigge čuožžile eandalii vuodđooahpahušáššit.

Sáttaoimmoš čujuhii earret eará ovttavardásašlága vealahangildosii sihke vuodđolága ovttavardásašvuohuohkábádusii ja vealahangildosii. Vuodđolága 17 §: s lea sierra mearriduvvon sápmelašččaid vuoigatvuodas eamiálbmogin doalahit ja gárgehit iežas giela ja kultuvrra. Kultuvrra ja giela seailuheami ja odasuvvama dáfus lea dehálaš dorvvastit giela oahppama ja čiekŋudahttima beaveruovttu rájes. Giela sajádat galggalii dorjojuvvot ja nannejuvvot buot vejolaš vugiiguin. Vuodđolága 22 §:s lea mearriduvvon almmolaš válddi geatnegasvuodas dorvvastit vuodđorivttiid ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama. Ovttavardásašvuohuohkábádus máinnašuvvon eiseválddiid geatnegasvuohuohkádus ráhkadit ovttavardásašvuohuoh-

huvuohkádus gullandilálašvuodas earret eará vuolleahkásaš sisafárreaddjijid ja dorvobáikeohcciid vuoigatvuhtii oazžut nuvttá vuodđooahpahuš. Dilálašvuohuohkádus guoskkai ráđđehusa evttohusa ruovttuiduhttinlága rievdadeapmin (RE 280/2004 rb). Vaikko mearráigásašččat Suomas orruin ja dorvobáikeohcciid lea Suoma vuodđolága mielde vuoigatvuohuohkádus oazžut nuvttá vuodđooahpahuš, de vuodđooahpahušlágas ii leat mearriduvvon gieldda geatnegasvuodas lágidit vuodđooahpahuš earáide go gielddas fásta orru oahppogeatnegasvuohuohkádus. Ná oahppogeatnegasvuohuohkádus áhkašas dorvobáikeohcciid vejolašvuohuohkádus oazžut vuodđooahpahuš báhcá geavadis gielddas sorjajavžžan.

Sisafárreaddjehoppiid iežas eatnigiela oahpahuš

Sáttaoimmoš dagai oahpahušministerijai álgaga sisafárreaddjemánáid vuoigatvuodas oazžut vuodđooahpahuš dievasmahtti oahpahuš várás nuvttá fievrridanfáru dehe dárbbatlaš doarjaga oahppi mieđušteami dehe fievrrideami várás. Daningo sisafárreaddjemáná iežas eatnigiela oahpahuš ii gehččojuvvo leat vuodđooahpahuš dehe lassioahpahuš muhto dievasmahtti oahpahuš, nuvttá fievrrideami dehe doarjaga oahppi mieđušteapmái dehe fievrrideapmái ii sáhte oazžut. Vuodđooahpahušlága 32 § ii nuppiiguin sániiguin geatnegahte gielddaid buhtadit sisafárreaddjemánáid mátkegoluid dain dáhpáhusain, main iežas eatnigiela oahpahuš lágiduvvo eará sajés go máná iežas skuvllas. Gielddaid geavadat molsašuddet dákkko buohta. Vaikko sisafárreaddjemánáid iežas eatnigiela oahpahuš dehálašvuohuohkádus lea deattuhuvvon mángga dilis, de skuvlavázzin ii sierralágán geavada ákkaid dihte álot ollašuvva sávahahtti ládje.

Lohkanbadjemávssut olgoriikkalaš studeanttaide

Oahpahasministeriija bargojoavku gulai vehádatsátaolbmo áššis, ahte galgetgo allaskuvladutkosa olláshuhti studeanttain, geat bohtet EU- ja ETA-riikkaid olggobealde, berrojuvvot mávssut skuvlejumi goasttádusain boahtteáig-gis. Sáttaolmmoš ii váldán beali dasa galgetgo mávssut berrojuvvot vai eai, muhto gáržžidii kommenttaid lagamusat ottaveardásašvuoda geahččanguvlui ja ovtaveardásašvuotalága hei-veheapmái. Sáttaolmmoš celkkii, ahte ovtaveardásašvuotalága mielde olgoriikkalaš studeanttaid ii riikkavulošvuoda vuodul sáhte bidjat sierra sajádahkii go suomelaččaid. Vejolaš mávssuid vuoddeapmi riikkavulošvuhtii deavddálie gildojuvvon njuolggovealaheami meroštallama.

Jos mávssut háliiduvvojit berrojuvvot, dat galgale čatnasit studeanttaid riektesajádahkii, mu vuoddeuvvá láhkii olgoriikka olbmui, ii riikkavulošvuhtii. Dalle mávssut sáhtále leat sorjavaččat omd. orodanlobi tiippas ja ruovttugieldda oazžumis. Oahppodoarjagiid ráddjehusat váttásnuhttet juo dálázis muhtin sisafár-rejeddjiid vejolašvuodaid studeret. Vuhtii válddedettiin sisafár-rejeddjiid sajádaga Suoma bargomárkaniin, ii leat heivvolaš váttásnuhttit ovddežis riikkas bissovaččat dehe bissovašlundosaččat orruid stude-remá. Ulbmil ii sáhtáš leat, ahte álggedet-tiin studeantan Suomas bissovaččat dehe bissovašlundosaččat orrut šattale máksit lohkanbadjemávssuid.

Bargovealaheapmi

Jagi 2005 sáttaolmmoš seahkánii ain vealaheaddji bargobáikeilmuhallamii. Giđahallojuvvon dáhpháhusain bargo-gaskkustanfitnodagat gáibide bargobá-ikeilmuhusaineaset ohcciin Suoma riikkavulošvuoda dehe suoma- ja/dehe ruotagiela dievaslaš máhttima. Suoma- ja/dehe ruotagiella gáibiduvvui juobe eatnigiellan. Barggus birgehalla dáfus gáibádušat eai lean vealtameahttumat.

Ovtaveardásašvuotalága vuodul etnikkalaš vealaheami gildosa gohcin bargo- ja virgegaskavuodain gullá bargo-suodjalaneiseváldiid gohcimii. Bargo-

dehe virgegaskavuodaid vejolaš bargovea-lahemiid oktavuotaváldimat stivrejuvvoje dán bargojuogu vuodul bargosuodjalan-biirre gieđahallamii.

Bálvalusaid fállan

Restauránjabálvalusat

Muhtin restauránjaid doaibmavugiid čielggadeapmi barggahii vehádatsáta-olbmo doaimmahaga maiddá jagi 2005. Guovtti dáhpháhusas dahkkojuvvui ohcamuš vealahanlávdegoddá. Restauránjaid vealahanvuloš meannudemiide viggojuvvui váikkuhuvvot maid ovddalgihtii eastadan-bargguin. Vehádatsátaolbmo doaimmahat oassálasttii diedihančállosa ráhkadeapmái. Dát diedihančálus, mii lei dárkkuhuvvon restauránjaid, muitalii vealaheami ja lea ráhkaduvvon ovttas Olmmošvuogitvuotalahttuin, Suoma hotealla- ja restauránjalihttu SHR rs:in ja Bálvalansurggiid ámmáhtlihttu PAM rs: in. Bargu joatkahuvvá jagi 2006.

Duppataatnubuktat ja -teknologiija

Jagi 2005 gieđahallojuvvoje áššit, main dihto riikkaid riikkavuložiin gildojuvvui vejolašvuota oassálastit juogo dihto IT-oahpuide dehe oazžut geavahanlobi nu daddjojuvvon superdihtorii. Goappašiin dáhpháhusain ráddjehusat ákkastallojuvvoje Ovtastuvvanstáhtaid riikkasdoalvuma gohcinnjuolggadusaiguin. Ovtta dáhphá- husas vehádatsátaolmmoš geahčái, ahte jearaldatvuloš fitnodat galggalii ilmmuhit neahttasiiduin vejolašvuodas ohcat olggosdoalvunlobi anjke dalle, go dihto gursse ohcanskoviin bivdojuvvo ilmmuhu- vvot riikkavulošvuota.

Nuppi áššis vehádatsátaolmmoš ii lean ovttaoavilis fitnodagain superdihtora oastinsoahpamuša dulkomis sihke vejolašvuodas ohcat Ovtastuvvanstáhtaid gávpeministeriija lobi mieđihit geavahanlobi dihto riikka riikkavuložiin. Ášši čaovdásii guhkes čielggadeami maŋjel go fitnodat fuomášii, ahte dan hálldašan superdih- tora vuoddoálgosaš oastinsoahpamuš amerihkalaš dihtorfitnodagain ii leange šat vuommis. Dasa lassin čielggai, ahte Ovtastuvvanstáhtat lei rievddan superdih- toriiddis njuolggadusaid, dehege nd. dup- patatnubuktagiid. Áššis ožžojuvvui diehtu olgoáššiidministeriija doalvungohcináššiid ovttagas.

Eiseváldidoaimma áššáigullevašvuota

Bolesdoaimma

Ovtaveardásašvuotalága áhahemiin ii lean ulbmil jávkadit dehe geahpidit veala- heapmái seahkáneami rihkusvuogitvuoda fállan vugiid mielde. Ovddit jagiid ládje vehádatsátaolbmui váldojuvvoje oktavuodát, main árvoštallojuvvui báikkálašbolesa doaibma njoahcin dehe vuommeheapmen rihkosiid dutkamis, mat vuoddeuvve vealahan- dehe rasisttalaš motivaide. Go sáttaolmmoš čielggadii bolesa doaimma, de boles ii lean muhtin dáhpháhusain leamaš váldán vuhtii rihkkosa vejolaš rasisttalaš motiivva. Muhtin dáhpháhusain bolesa áššehasbálvalusas dehe dutkama ollašuttimis lei šaddan govva, ahte boles ii válddale dáid rihkosiid dutkama duodas.

Sátaolbmo gieđahallan dáhpháhusat dolvojuvvoje bolesa njunushoavdda dihtui. Sisáššiidministeriija ilmmuhii, ahte ášši gieđahallojuvvui boleshálddahusa stivrenjoavkku čaokkámis. Ministeriijas celkojuvvui, ahte ovttagas galgá giddet fuomášumi rasisttalaš rihkosiid statis- tihkkadoallamii ja gohcimii sihke áššálaš, rievttesaigasaš diediheapmái.

Gieldda sosiálabálvalusat

Vehádatsátaolmoš giddii jagi áigge Hels- sega gávpotthoavdda ja Helssega gávpots- tivrra sosiálabálvalusgotti fuomášumi Hels- sega bearašmánnánevvohaga nuorttabeale guovloovttadaga dillái. Guovllu dutkan- ja dikšunráiddut ledje guhki but go eará sajes Helssegis, vaikko áššehasgotti sierrasár- gosiid dihte mánnánevvohaga bálvalusaid dárbu lei stuoris. Nuorttabealde orrot maid gorálaččat eanemus bearašat, main lea sisafárrejeaddjeduogáš. Sátaolmmoš giddii fuomášumi dili čuolbmávuhtii etnikkalaš ovtaveardásašvuoda geahččanguovllus.

Helssega gávpotrádđehus doaimmahii vástádussan sosiálabálvalusgotti cealkámuša. Cealkámuša mielde bearašbálvalanhoavda lei ordnen nuorttabeale guovloovttadaga dilis ráddádallama, maš gávnahuvvui ovttagas doaimmas ovdanbuktojuvvon fuolla duodalažžan. Ráddádallamis sohppojuvvoje doaibmabijut dili divvuma várás, dego ovdamearkkadite bargguid ordnedeami guovllu siste, oastinbálvalu-

said lasiheamis ja mearreruðaid várremis dulkabálvalusaide. Cealkámušas gávnnahuvvui dasa lassin, ahte maid sisáfarrejeaddjemánáid bearašmánánevvohaga dárbbut váldojuvvovijt vuhtii Helssega gávpoga resursageahčadeamis čakčat 2005.

Restauránjabálvalusat

Muhtin restauránja vihtta bargi válde oktavuoda vehádatsáttalbmom doaimmahakkii go ledje vásihan restauránja odða restauránjahoavdda gohččosiid vealaheapmin. Bargiid čilgehusa mielde restauránjahoavda lei addán gohččosa orrut bálvalkeahtá áššehasaid, geain lea olgoriikkalaš duogáš ja lei ávžžuhan bargiid cealkit iežaset eret barggusteaset, jos meannudeapmi ii heive sidjiide. Dasa lassin restauránjahoavda lei ávžžuhan bargiid ádjit olgoriikkalaččaid restauránjas

bolesa vehkiin, jos áššehasat eai muðuid vuolgále. Restauránjahoavda biehttalii sivalasvuodas olggušteapmái ja ilmmuhii iežas ádján dušše restauránjas rigearáris mihtoša ja bidjan daidda sisabeassangildosa.

Vehádatsáttalbmom bivddii vealahánlávdegotti dutkat, leago jearaldatvuloš restauránja bálvalusaide fállamis ja bargiide addojun mearrádusain rihkkon ovtaveardásašvuotalága (21/2004) 6 §:s mearriduvvon vealahangildosa.

Giktaleapmi álbmotjoavkku vuostá internetsiidduin

Vehádatsáttalbmom váldojuvvui muitalusjagi áigge oktavuodta internetsiidduid sisdoaluid dihte sihke internetta sággastallanspáttaid ja daidda čállojuvvon

deakstasáddagiid sisdoaluid dihte. Oktavuodtaváldit vásihe juogo internetsiidduid ollásit dehe siidduid sággastallanspáttas sisdoalu etnikkalaččat bávččagahttin. Dihto álbmotjoavkkuide čuoheci bahámielat jurddahanvuogit ja biehttaleaddji dajaldagat leat catnagasas maid olggušteapmái.

Oktavuodtaváldimiid ja vehádatsáttalbmom iežas áiccastagaid geažil doaimmahagas suokkardallui, goas rihkuslága 11:8 §:s ránggaštusvuložin ásahuvvon gikta-leapmi álbmotjoavkku vuostá –nammasaš rihkkosa rihkusdovddaldatmearkkat divvet. Nu maid geahčaduvvui dat, mot ovtaveardásašvuotaláhka heive dáidda dáhpáhusaide. Sággastallojuvvi maid das, mii lea rihkuslága 11:8 §` sihke vuodđolága 12 §:s dorvvastuvvon sátnefridjavuodda gaskavuodta.

Muhtin sággastallanspáttas doalaheadji fitnodahkii sáddejuvvi áššehasokta vuodtaváldimiid ja sáttalbmom iežas áiccastagaid vuodul čielggadanbivddus sággastallanspáttas. Fitnodat bivdojuvvi earret eará čilget, mii lea fitnodaga oaidnu muhtin sággastallanspáttas deakstasáddagiid sisdoalus rihkuslága 11:8 §` ja ovtaveardásašvuotalága 6 §` geahčanguovllus. Dasa lassin fitnodagas diđoštallojuvvi, makkár doaimbajuiide dat áigu riepmat beavttálmahttit siidduidis gohcima. Áššegiedahallan lei jagi 2005 loahpas gaskan.

Jagi 2005 loahpageahčen álggahuvvui vehádatsáttalbmom, Olmmošvuogitvuotalihtu ja FiCom rs` oktasašbargu rasisma dihte, mii gávdno internettas. Ulbmilin lea gávdnat vuogiid, maiguin stuorru váttisvuhtii sáhtálii seahkánit. Vuosttaš čoakkáma lágideamit ledje jagi loahpas vel gaskan.

Guovddášrihkusboles bivddii loahppajagi vehádatsáttalbmom cealkámuša das, deavdágo muhtin internetsiidduid informašuvdna rihkuslága 11:8 §` dovddaldatmearkkaid. Áššegiedahallan lei jagi loahpas vel gaskan.

Vealahánlávdegoddi

Vealahánlávdegoddi attii vuosttaš mearrádusa vehádatsáttalbmom dahkan ohcamušaide. Lávdegoddi geahčái, ahte Ravintola Teatteri lei guovtte geardde biehttalan ruoššaduogát olbmom beassamis restauránjii etnikkalas duogáša vuodul. Lávdegoddi mearridi maid gieldit olggušteami joatkima etnikkalaš duogáša vuodul.

Guokte jagi 2004 áigge vealahánlávdegoddi dolvojun ášši báhce vuordit mearrádusa. Dáin ohcamušain lei gažaldat vuodđoskuvlla luohkká- ja oahpahusjoavkkuid juogus ja segregášuvnna, sirremis, sihke das, galggaliigo ovtaveardásašvuotalága 4 §` heivehit nu, ahte ovtaveardásašvuodta aplánaide čáhkaduvvui eiseváldi rolla maid bargoaddin, ii dušše bálvalusbuvtadeaddjin.

Jagi 2005 áigge vehádatsáttalbmom dagai njeallje odða ohcamuša vealahánlávdegoddi. Guovttis lei gažaldat restauránjaid vealahandoaimmas, ja okta dáhpáhus guoskkai gieldda sosiáláiseváldi meannudeami sisáfarrejeaddjeduogát áhči vuostá. Áššis lei jearaldat mánáid fuolaheadjjevuodas ja deaivadanvuogitvuodas. Okta dáhpáhus laktásii buohcanoaju miediheapmái olgoriikka riikkavuloži.

Buohcanoaju miediheapmi

Muhtin dáhkádusosusfitnodaga buohcanoajui miedianguorahallamii gullá, ahte olgoriikka riikkavuložiin gáibiduvvo čilgehus Suomas orruma guhkkodagas sihke kopijia ÁEL-goarttas dehe čilgehus ÁELa buohcanodjui biirri gullamis. Suoma riikkavuložiin seamma čilgehusat eai bivdojuvvo. Geavadis dát sáhtá doalvut dillái, mas logiid jagiid dehe juobe oha eallenagis olgoriikkain orron Suoma riikkavuloš sáhtá oazžut buohcangolluoaju. Dan sadjái olgoriikka riikkavuloža oadjoohcamuš sáhtá hilgojuvvo, jos son ii doaimmat bivdojuvvon čilgehusaid fitnodahkii.

Geavat bidjá olgoriikka riikkavuložiid hui dáhpálaš sajádahkii Suoma riikkavuložiid ektui. Vehádatsáttalbmom dulkoma mielde ee. fitnodaga geavat lea dákká buohta ovtaveardásašvuotalága gieldin gaskkalaš vealaheapmi. Vehádatsáttalbmom bivddii vealahánlávdegotti dutkat leago dáhkádusosusfitnodaga buohcangolluoajuid guorahallamis rihkkujuvvon ovtaveardásašlága (21/2004) 6 §:s mearriduvvon vealahangielddus.

3. Ealaskas oktasašbargu ja váikkuheapmi

Ođda álggahus oktasašbargogiettis lei muslimaservošiid gaskavuoda dialoga doarjun. Mitalusjagi badjáne ovdan maid ruoššagielaš, somalaid ja románaid oktasašbargogažaldagat. Álgojagis áshuvvui vehádatáššiid ráddádallangoddi ja gidđat vehádatáštaolmmoš ordnii deaivvadeami riikkav ulošvuhtaservviiguin. Oktavuodat doalahuvvoje ja oktasašbargu bargojuvvui maid Davviriikkaid ja EU` dásis.

Muslimaservošiid dialoga

Islamaskkolaččat leat Suomas juo logiid duháhat ja sin mearri stuorru, muhto váikkuhanvejolašvuodat suomelaš servodagas leat goitge leamaš oalle unnit dan ektui go mii lea oskkoldagain, main lea virggálaš sajádat. Nuppástus gáibidivččii oktasašbarggu buot muslimaid gaskkas, geat orrot Suomas. Nube vehádatáštaolbmo doaimmahat bovdi muslimaváikkuheddjiid, -áššedovdiid ja -servošiid ovdasteddjiid oktasaš čoakkámii.

buorin vuodđun joatkkabargui, muhto njuolggadusat eai dakkáražžan dohkken. Válmmaštallanbargu gehččojuvvui dárbbášlažžan viiddiduvvot nu, ahte das váldojuvvot vuhtii buot islama váldooskosuorggit, eanandiedalaš gokčevašvuota sihke nissonolbmuid osolašvuota. Válmmaštallan šihttojuvvui jotkojuvot vehádatáštaolbmo doarjagiin. Njuolggadusevttohusaid ja daidda ožžojuvvon kommeanttaid vuodul ráhkaduvvojit njuolggadusat, maid sáhttet dohkkehit nu mánga oassebeali go vejolaš. Aitosáš

ákka rasisttalaš veahkaválddi čuožáhahkan šaddamii. Fuolla ja ballu dihtui ovttá oassái duššástuvvamii eiseválddiide. Vásihuvvui, ahte ruoššagielaš deaividan bahámieletvuota ii váldojuvvo duodas, váttisvuodat háliduvvojit čihkkojuvot, eiseválddit eai doaimma dárbbahassii ja balu dovddut ja dorvvohisvuota addojuvvojit lassánit. ležas lasi fuolastuvvamii buvttii Lahti bolesa cealkámuš, man mielde Nastola báhčinfearán ii registrerejuvvon rasisttalaš rihkusin. Vehádatáštaolmmoš árvvoštalai bolesa cealkámuša Lahti gávpogii čujuhan reivvestis ja doaimmahii reivve maid bolesnjunushoavdda dihtui.

Lahti gávpogii sáttáolmmoš evttohii friddjalunddot ságastallandilálašvuoda lágideami Lahti guovllu eiseválddiid, guovllu ruoššaduogát álbmoga ja singuin doaibmi beliid gaskkas. Dáhpáhusa bohciidathtin suonjarváikkhusaid buktimis rabas ságastallamii háliiduvvui buoriduvvot eiseválddiid ja ruoššagielaš dialoga ja diehtujohtu, sihke ná šearasnuhttojuvvot balut ja huksejuvot guovttebealat luohttámuš. Lahti vástidii evttohussii miehtemielalaččat ja lágidii ságastallandilálašvuoda skábmánu loahpas.

Somalaid dilli

Doaibmajagi áigge lei jodus servodatlaš ságastallan sisafárrejeddjiid vejolašvuodain ovttaiduvvat suomelaš servodahkii. Ságastallama báhcahahkan lei muhtin somaladuogát nuoraid sivalášvuota rihkkosiidda. Vehádatáštaolmmoš vikkai almmolaš ságastallamis buktit ovdan, ahte ovttaskas nuoraid dahkan rihkkosiid vuodul ii sáhte árvvoštallat olles álbmotjoavkku ovttaiduvvama. Ságastallamiin suokkardallojuvvoje maid dat, goas rihkusdahkkiid etnikkalaš duogáš lea ákkastallamis buktuojuvvot ovdan bolesa dieđiheamis ja diehtujohtkingaskaomiin. Vehádatáštaolbmo oainnu mielde etnikkalaš duogáš ii galgale buktuojuvvot ovdan rihkusodđasiid muitaleamis, jos das ii leat spiehkastahkan mearkkašupmi ovdamearkkadiehte rihkusdahkki gittaoažžumii.

Vehádatáštaolmmoš jotkkii oktasašbarggu Suoma Somalaliehtu rs:in nu, ahte lágidii

Vehádatáštaolbmo doaimmahat bovdi muslimaváikkuheddjiid, -áššedovdiid ja -servošiid ovdasteddjiid oktasaš čoakkámii.

Vuosttaš čoahkkaneami ulbmilin lei álggahit ságastallama ja doaibmavejolašvuodaid suokkardallama. Ulbmilin lea oážžut áigái viiddesvuodot ja mánggaárvosaš, iehčanasat ja politihkalaččat čatnasmeahttumit doaibmi oktasašbargoorgána, mii ovdasta Suoma muslimaid. Mánggaárvosaš doaibma galggalii sisdoallat nu oskkaldatlaš, sosiála go kulturrálašnai áššiid. Oktasašbarggu ulbmilin lea dievasmahttit muslimaservošiid doaibmahámiid, mat juo leat leame, ii buhttet daid.

Nubbi oktasašbargočoakkán lágiduvvui juovlamánus. Dáhpáhusas ovdanbuktojuvvoje stuora moskeijaid jodiheamiin dáhpáhuvvan válmmaštallanbarggu bohtosat oktasašbargoorgána njuolggadussan. Njuolggadushámuš adnojuvui

oktasašbargoorgána vuodđudančoakkán lea vejolaš dollojuvvoje njuolggadusaid gárváneami mielde.

Ruoššagielaš fuolat

Lahti guovllu ruoššagielaš ja sin ovdasteaddjit váldde oktavuoda vehádatáštaolbmui go nuorra ruoššaduogát dievdoolmmoš duššai restauráŋŋas álgočavčča dáhpáhuvvan báhčinfearánis Nastolas. Oktavuotaváldimiidda attii ákka maid illasteapmi maŋŋel čakčat Lahtis. Dalle váldoálbmogii gullevaš nuorra nieiddat rohkkáhe ruoššaduogát nieiddaid nuoraiddisko maŋŋel.

Oktavuotaváldimiin speadjalasttii ballu ja hiebma das, addágo ruošša sohkaduogáš

oktasašbargočoakkáma Somalalihtuin ja bolesiin sihke somaladuogát nuorai-
guin bargi áššedovdiiguin. Juovlamá-
nus vehádatsáttaolmmoš ordnii maid
somalagielalaš seminára, masa oassá-
laste sulaid 80 somaladuogát váhnema.
Dalle eanas somaladuogát sosiála-,
nuoraid- ja bearašbarggu áššedovdi dolle
vuodđoságaid ságastallamis, man fáddán
lei bearašiid vejolašvuodát orrut nuoraide-
aset doarjjan.

Románaid orrunáššit

Sáttaolmmoš barggai ovttas maid beliiguin,
mat dikšot románaid orrunáššiid. Sáb-
taolbmo doaimmahat oassálasttii jagi
mielde Lulli-Suoma guovlluguovdasaš
románaáššiid ráđđádallangotti ordnen
orrunáššiid čoakkámiidda, deaivvadii
eará guovlluguovdasaš románaáššiid
ráđđádallangottiid lahtuiguin sihke biras-
ministeriija ja stáhta visteruhtarádjosa
ovddasteddjiiguin.

Vehádatsáttaolbmo jagi 2004
doaimmačilgehusas govviduvvoje
románaid oktavuotaváldimat ja
orrunválttisvuodaid čielggadeami
Oulu gávpogis. Oddajagimánus 2005
sáttaolmmoš deaivvadii Oulu veahkkegáv-
pothoavddain ja orrunáššiid fuolaheaddji
guovddášvirgeolbmuiguin. Ráđđádallamiin
gávnnavuvvui, ahte eiseválddiid
oktavuodát románaid luohttámušolbmuide
ja servviide leat oalle unnit. Seamma
ládje oktasašbargu guovlluguovdasaš
románaáššiid ráđđádallangottiin sáhtálii
leat buoret. Ságastallanoktavuodaid
oččodeapmi dagalii vejolažžan dan, ahte
ovttaskas čuolbmadiiin áššiid sáhtálii
seahkánit juo ovdal go dain besset šaddat
vuoimmálaš vuostálas gaskavuodát.

Gidđat 2005 Oulus vuodđuduvvui románaid
orruma oktasašbargofierpmádat, mii
čoahkkana jagi mielde golmma háve.
Čakčamánu čoakkámis vehádatsát-
taolbmo doaimmahaga ovddasteaddji
doalai vuodđosága orrunneavvunbarggu
dárbbatlašvuodas ja riemai čielggadit
orrunneavvu báikáheami.

Vehádatsáttaolbmo čoakkáduš jagi 2005

SÁGADOALLI

Vehádatsáttaolmmoš **Mikko Puumalainen**

VÁRRESÁGADOALLI

Olgoáššiidráđdeolmmoš **Ilkka Rentola**, Olgoáššiidministeriija

ČÁLLI

Alladárkkisteaddji **Rainer Hiltunen**, Vehádatsáttaolbmo doaimmahat

LAHTUT JA PERSOVNNALAŠ VÁRRELAHTUT

Spesiáladutki **Sinikka Keskinen**, Bargoministeriija
(ERF-koordináhtor **Tarja Rantala**, Bargoministeriija)

Alladárkkisteaddji **Antti Janas**, Sosiála- ja dearvvašvuotaministeriija

(Ráđdehusečáli **Heidi Manns-Haatanen**, Sosiála- ja dearvvašvuotaministeriija)

Allakomissára **Kaj Wahlman**, Helssega boleslágáduš

(Ráđdehuseráđdeolmmoš **Riitta Koponen**, Sisáššiidministeriija)

Láhkaásahanráđdeolmmoš **Eero J. Aarnio**, Vuoigatvuotaministeriija

(Spesiálaáššedovdi **Anna-Elina Pohjolainen**, Vuoigatvuotaministeriija)

Plánejeaddji **Mikko Cortéz Téllez**, Oahpahasministeriija

(Alladárkkisteaddji **Tarja Koskimäki**, Oahpahasministeriija)

Hoavda **Jaana Vuorio**, Olgoriikkalašáššiidlágáduš

(Boadusguovllu hoavda **Arja Kekkonen**, Olgoriikkalašáššiidlágáduš)

EU-áššiid hoavda **Erja Horttanainen**, Suoma Giieldalihttu

(Guovlo- ja ealáhusáššiid hoavda **Keijo Sahrman**, Suoma Giieldalihttu)

Báhtareaddje- ja sisafárrenbarggu hoavda **Leena-Kaisa Åberg**, Suoma Rukses Ruossa

(Báhtareaddjebarggu plánejeaddji **Vesa Kukkamaa**, Suoma Rukses Ruossa)

Prošeaktahoavda **Aysu Shakir**, Olmmošvuoigatvuotalihttu rs

(Dutki **Mikko Joronen**, Olmmošvuoigatvuotalihttu rs)

Päivi Rask-Helin, Romano Missio rs

(Čálii **Maria-Sofia Aikio**, Suoma sámiid guovddášsearvi rs)

Anna Leskinen, Suoma ruoššagielagiid servviid lihttu rs

(**Tatiana Konvalova**, Suoma ruoššagielagiid servviid lihttu rs)

Nur Faisal Dahir, Suoma Somalalihttu rs

(Osman **Ali Mohammed**, Suoma Somalalihttu rs)

Láhkaolmmoš **Mika Ojanen**, Bálvansurggiid ámmátlihttu PAM rs

(Láhkaolmmoš **Anu-Tuija Lehto**, Suoma Ámmátlihtuid guovddášsearvi rs)

Áššedovdi **Riitta Wärn**, Ealáhuseallima guovddášlihttu EK

(Áššedovdi **Mikko Räisänen**, Ealáhuseallima guovddášlihttu EK)

Deaivvadeapmi riikkavulošvuoh taserviiguin

Vehádatsáttaoimmoš bovdii gidat čoaččái olmmošriekteserviid ovdasteddjiid, mat doibmet Suomas. Dilálašvuodas ledje mielde vehádatsáttaoimmo doaimmaha ovdasteddjiid lassin Amnesty International, Báhtareaddjerávven rs ja Olmmošvuoiatvuohalihttu rs.

Deaivvadeamis ságastallojuvvui áigeguovdilis áššiin, mat barggahit buot oassebelliid, doibmiid gaskasaš diehtojouhkimis sihke vejolaš oktasašbargoprošeavttain. Vehádatsáttaoimmoš muitalii maid iežas doaimmas ja háliidii gullat riikkavulošvu ohtaserviid vuordámušaid dan gárgeheamis. Oktasaččat šihttojuvvui seammalágán dilálašvuoda lágideamis seamma čoaččádusain jahkásaččat.

Vuosttaš vehádatáššiid ráddádallangoddi

Vehádatsáttaoimmos addojun lága mielde dan veahkin etnikkalaš vealaheami eastadeamis sihke sierra eiseválddiid oktasašbarggu gárgeheamis doaimbá vehádatáššiid ráddádallangoddi. Bargoministeriija ášahii álgojagi 2005 vuosttaš vehádatáššiid ráddádallangotti doaimmaáigodahkii 1.4.2005 – 31.3.2008. Ráddádallangotti lahttu ovdastit sisafárrjedjiid, románaid, sápmelaččaid ja olmmošriekteorganisašuvnnaid, sierra ministeriijaid sihke Geldalihtu ja Olgoriikkalašáššiidlágadusa. Ráddágoddái leat áššedovdin bovdjuvvon maiddái dásseárvosáttaoimmoš.

Ráddádallangotti doaimvuohkin lea hápmahuvvan unnasemináražiid lágideapmi áigeguovdilis fáttaiiguin. Ságastallama vuodđun leat leamaš ovddalgihtii ráhkaduvvon vuodđosággat. Jagi 2005 áigge ráddádallangoddi čoaččanii guovtte gearde. Čoaččamiin giedahallojuvva gearde earret eará hámus ráddehusa sisafárrenpolitihkalaš prográmma sihke ovttavardásašvuohaplánema dilli sierra eiseválddiid olis.

Vehádatsáttaoimmo ráddádallangoddi doaimbá sáttaoimmo veahkin etnikkalaš vealaheami eastadeamis ja eiseválddiidoktasašb arggu gárgeheamis.

Riikkaidgaskasaš oktavuodát

Davviriikkalaš sáttaoimuid jahkásaš čoaččán

Jahkásaš deaivvadeami váldofáddán lei ovttavardásašvuohalága ollašuttin Davviriikkain. Earenoamážit čoaččama isitriika Islánda lei beroštuvvan gullat geavada doaimmain lága ollašuttimis. Islánda lea vel gárgehanmuttos.

Eará ovttaskas fáddán giedahallojuvvoje earret eará vealahandilálašvuodaid desten ovdamearkkadichte restauránjii beassamis. Sáttaoimmot ieža vásihe destema čuoččán lagamusat jáhkehahttivuoda dáfus. Deasttat galgalenai barggahuvvot olggobeale olbmuid. Ruotta lea geahččalan dán omd. studeantajoavkku vehkiin.

Čoaččamis ságastallojuvvui maid davviriikkaid áššehas- ja eiseválddiidoktasašbarggus. Čoaččamis suokkardallojuvvui earret eará dat, mot nu daddjojuvvon oaidnemeahttun ja jaskes áššehasjoavkkut joksojuvvot. Dákká buotta vehádatsáttaoimmoš oáččui mánggaid jurdagiid doaimma beavttálmahttimii. Davviriikkat bukte ovdan iežaset doaimmaideaset ráhkadusa, áššiid ovdánproseassaid lágidegottiin ja/dehe riektegeavvamiin sihke vásáhusaideaset riektiegiedahallamiin.

EUMC

Vehádatsáttaoimmoš oassálasttii hálddahusrádi lahttun Eurohpa rasimma ja vierroolmmošvaši vuostásaš čuoččuvvunguovddáža čoaččamiidda. Deaivvadeamiin ságastallojuvvui earret eará oktasaš vuoddioktelašgádusa gárgeheamis. Álgojagis vehádatsáttaoimmoš

attii cealkámušas Eurohpa uniovnna vuoddioktelašgádusa diehtunaddimii.

EurEquality

Vehádatsáttaoimmo doaimmahat oassálasttii Eurohpa uniovnna ruhtadan EurEquality-fidnui, mas Suoma lassin ledje mielde Polska, Bulgária, Espánnja, Belgia ja Irlánda. Prošeavtta ulbmilin lei doarjut Polska, Bulgária ja Espánnja EU' vealahandirektiivva ollašuttima ja vehádatsáttaoimmo vástideaddji eiseválddi vuodđudeami guđege riikii. Suoma, Belgia ja Irlánda ulbmilin lei maid lonohallat vásáhusaid buriin geavadiin sihke gárgeht sáttaoimuid doaimma.

Prošeavttas lágiduvvui riikkaidgaskasaš konfereansa Bulgárias, oahpásvuvvui sáttaoimmo doibmii Belgias sihke ovdanbuktojuvvui maid eará riikkaid sáttaoimuid bargu. Ovttaskas fáddán ledje earret eará iešguđege riikka sáttaoimuid ja riikkavu lošvuohatorganisašuvnnaid gaskavuoda oktasašbargohámit sihke sáttaoimuid, bargoadiid ja bargoadiorganisašuvnnaid oktasašbargu.

Riikkaidgaskasaš deaivvadeamiid ja diehtolonohallama lassin oassálastiriikkain lei iežas álbmotlaš gárgehanbargu. Vehádatsáttaoimmo doaimmahat ollašuttii prošeaktaruhtademiin dutkanfidnu etnikkalaš vealaheami vuostásaš neavvunbarggu gárgeheamis. EurEquality-prošeakta joatkahuvvá jagi 2006, goas vehádatsáttaoimmo doaimmahat joatká álbmotlaš barggus guovlluguovdasaš ja báikkálaš neavvunbálvalusaid geavada gárgeheami.

4. Olgoriikka olbmuid sajádat ja vuoigatvuodat

Vehádatsáttaoimmoš doalai čakčamánuš iežas addin cealkámušas bargojoavkku evttohusa ráđđehusa sisafárrenpolitihkalaš prográmma vuodđooainnus mánggabealálažžan ja gokčevažžan, muhto ovdanbuvttii seammas oainnuidis evttohusa ovttaskas politihkkalinjágeassimiin. Sáttaoimmoš lei fuolastuvvan Olgoriikkalašáššiidlágádusa resurssain ja áššehasbálvalusa gárgeheamis sihke das, ahte Suoma olgoriikka ovddastagat eai ákkastala gilldolaš visumamearrádušaid. Muitalusjagi dahkkojuvvui maid čilgehus jođánuhtton dorvobáikemeannudeami riektedorvodáhkadusaid ollašuttimis.

Sisafárrenpolitihkalaš prográmma kommenteren

Vehádatsáttaoimmoš attii cealkámuša bargojoavkku evttohusa ráđđehusa sisafárrenpolitihkalaš prográmma. Bargojoavkku evttohus govviduvvui gokčevažžan ja mánggabeallásažžan, vaikko dál mángga oasis vel almmolažžan. Giitthahtti evttohusas lei dat, ahte das ovttavewardásašvuohtha ja vehádagaid vuoigatvuodat dovddastuvvoje árvun ja ulbmilin iešalddes – eai ge ovdamearkkadihte čuovvumuššan aktiiva sisafárrenpolitihkas.

Sáttaoimmoš buvttii ovdan oainnuid maid muhtin prográmmahápmosis ovddiduvvon ovttaskas politihkkalinjágeassimiin. Earret eará Olgoriikkalašáššiidlága lohpevuogádat čoahekkana heivemeahttumit nuppiinis sierra osiin, ja dalle lohpegeavadat eai vealtakeahtta doarjo sisafárrenpolitihka ulbmiliid. Dása gullevažžan sáttaoimmoš giddii fuomášumi muitalusjagi áigge dábalážžan boahtán geavadii miedihit dorvobáikeohcciid gaskaboddasá orodanobiid almmá barganvuoigatvuoda haga.

Guottiheadjain sáttaoimmoš anii bargojoavkku oainnu, man mielde eiseválddit galggale maid bargoaddin oahppat plánejuvvon jurddahanvuogi ovttavewardásašvuoda ovddideapmin. Láhkamearrádušaidge livččii dárbu rievdatit muhtin osiin. Dáláš láchkamearrádušaid heiveheapmi ii ovdamearkkadihte daga vejolažžan seahkánit nu daddjojuvvon árgabeaivve rasismii. Láhkamearrádušnuppástusaiguin ii goitge oaččole dagahit eahpenjuolggusašvuoda, mat váttásnuhttet sisafárrejeddiid boahtha riikii dehe vuogáiduvvama suomelaš servodahkii. Okta bargojoavkku guovddásevttohusain sáttaoimmo mielde lei

dat, ahte ráđđehus čadnojuvvuii boahteáiggis gieđahallat jeavddalaččat sisafárren- ja etnikkalaš gaskavuoda gažaldagaid.

Bargojoavkku evttohus addá iešalddes buori vuolggasaji sisafárrenpolitihkalaš áššiid jotkkaválmmaštallamii. Prográmma joatkkabarggus galggalii goitge guorahallojuvvoit maid Suomas juo orru sisafárrejeddiid sajádaga buorideapmi.

Olgoriikkalašáššiidlágádusa

Áššehasbálvalus

Vehádatsáttaoimmo guovddášfuollan lea leamaš mángga jagi áigge Olgoriikkalašáššiidlágádusa áššehasaid dárbbahassii buori neavvuma ja rávvema oazžun. Neavvuma dárbu lea dihtton earret eará lohpe-, riikkasjávkaheapme- ja riikkavulošvuohthaáššiid mearis, mat bohtet vehádatsáttaoimmo doaimmahakkii. Doaimajagi áigge Olgoriikkalašáššiidlágádusas lei jođus áššehasbálvalusa gárgehanfidnu, ja vehádatsáttaoimmo doaimmahii dohko áššehasoktavuohtaváldimiid vuodul čohkkejuvvon oainnuid neavvuma gárgehandárbbuin.

Áššiid ja áššehasmeriid dáfus Olgoriikkalašáššiidlágádusa riikkaviiidosaš telefonneavvunáigi lea leamaš bistteheapme. Vehádatsáttaoimmo boahšan áššehasokta vuohtaváldimiin speadjalasttii maid duhtameahttuvuohta Olgoriikkalašáššiidlágádusa a áššehasbálvalusa dássái ja áššálašvuhtii. Persovnnalaš neavvunbáikkis Helssegis oazžu buori bálvalusa, muhto dat lea dušše oaivegávpotguovllu orruide álkít olámuttos.

Vehádatsáttaoimmo dagai evttohusa telefonneavvuma lasiheapmin sihke áššehasbarggu bargiid skuvlema ja

doarjuma várás. Olgoriikkalašáššiidlágádusa internetsiidut galget beaiváduvvoit jeavddalaččat, ja giellaveršuvnnaid lasiheapmi nu neahttasidduide go dieđihančá lusbuvtadeapmái galgá árvvoštallojuvvoit. Olgoriikkalašáššiidlágádusas ii daninassii leat geatnegasvuohtha bálvalit áššehasaidis eará go suoma- ja ruohtagielain, muhto beaktiis ja buori bálvalusa plánetettiin lea buorre árvvoštallat vejolašvuodaide áššehasaid bálvaleapmái earána giellaiguin. Giellalága (6.6.2002/423) 2 §-2 momeantta mielde eiseváldi sáhtta addit buoret bálvalusa go giellalágas mearriduvvo.

Oppalaškommeantan ja čoahekkáigeassun vehádatsáttaoimmoš ovdanbuvttii Olgoriikkalašáššiidlágádussii, ahte buori hálddahusa geatnegasvuohtha bidjá áššehasbálvalussii gáibideaddji jos juo gal ákkastallojuvvon ulbmiliid. Geatnegasvuodaide gullá earret eará áššáigulevaš dieđiheapmi ja neavvun, mii galgá leat áigáihevvolaš, áššálaš ja bealeheapme, ja man mihtomearri galgá leat jearu ja dárbbu mielde govttolaš. Buori áššehasbarggu árvvusatnin galgá nannejuvvoit ja bargit dorjojuvvoit sin hástaleaddji barggus. Buori ja beaktiis áššehasbálvalusas atnet ávkki nu áššehasat go lágádusatnai.

Riikkavulošvuohthaáššit

Vehádatsáttaoimmoš bivddii Olgoriikkalašáššiidlágádusas čilgehusa mearreáigegeavadiin, mat addojuvvoit riikkavulošvuohthaohcamušaid gieđahallamis. Sáttaoimmo dihtui bohte dáhpušat, main riikkavulošvuoda ohcci lei doaimmahan boasttolágan dehe heivemeahttum giellamáhttoduodaštusa ohcamušas čuovusin. Olgoriikkalašáššiidlágádusa attii ohcciid mánu áiggi doaimmahit rievtted duodaštusa, ja mearreáigi jotkojuvvui bivdagis vel mánuin. Ohcciid ii addojuvvon eanet áigi, vaikko dat lohke oassálastit gáibiduvvon giellamáhttoageahčaleapmái dihto beaivve.

Olgoriikkalašáššiidlágádusa geahčái doaimmas čuovvut ollástit olgoriikkalašáššiidlága ja hálddahuslága. Sáttaoimmo oavila mielde lágádusa galggalii váldit vuhtii hálddahuslága mearrádušaid ohcamušaid

dievasmahttimis ja dasa addojun mearreáiggis riikkavulošvuohthaohcamušaid giedahallamis. Olgoriikkalašáššiidlágádusa dálá geavat ii deavdde buori hálddahusa gáibádusaid. Jearaldatvuloš dohkkeameahtun dilli sáhtálii jávkaduvvot nu ahte ohccái miedihuvvo su bivdaga mielde govttoláš áigi rievttelágán giellamáhttoduodaštusa doaimmaheapmái, iige lassiaiggis biehttaluvvo doarjalemiin Olgoriikkalašáššiidlágádus a bahkadasaid onidanviggamuššii.

Sáttaolbmui bohtet ain jeavddalaččat áššehasoktavuohtaváldimat, mat gusket riikkavulošvuohthaohcamušaid njoazes ja muhtimassii eahpevuogálaš giedahallama. Vehádatsáttaolmmoš lea ovddit jagiid jeavddalaččat buktán ovdan fuolas riikkavulošvuohthaohcamušaid guhkes giedahallanáiggiin. Jagi 2005 sáttaolmmoš doalvvui ášši stáhtarádi vuoigatvuoh-takánslera dihtui ja buvtii seammas ovdan ipmárdusas das, ahte giedahallan, mii bistá juobe 6 – 8 jagi, sáhtta gehččojuvvot leat vuostá vuodđolága sihke Eurohpa olmmošvuoigatvuohthasohpamušas dahkiduvvon vuoigatvuoda oazžut áššegiedahallama dahkkojuvvet govttoláš áiggis. Olgoriikkalašáššiidlágádusa dávggasmaehtun meannudeapmi ohcamušaid dievasmahttimis sáhtta maid gehččojuvvot mannat ruossalassii hálddahuslágas meroštallojuvvon buriin hálddahusain.

Dorvobáikeáššit

Gaskaboddasaš orodanlobiid miediheapmi dorvobáikeohccide

Jagi 2005 Olgoriikkalašáššiidlágádus miedihii eanet ah` eanet dorvobáikeohccide gaskaboddasaš orodanlobiid Olgoriikkalašáššiidlága 51 §` vuodul. Paragrafa heivehuvvui mánggaide Afganistanis, Irakisis ja Somalias boahntán ohccide. Ovddit geavada mielde dán riikkain boahntán olbmuid miedihuvvoje eanas bissovašlundosaš orodanlobit.

Ráđđehusa evttohusa RE 28/2003 mielde riikkaidgaskasaš suodjalannjuolggadusaide odđa Olgoriikkalašáššiidlágas ii lean ulbmil dahkat mearkkašahhti sisdoallonupástusaid. Lága 51 § lea dárkkuhuvvon dilálašvuodaide, main ii leat ágga miedihit

Riektedorvu jođánuhtton dorvobáikemeannudeamis

Sáttaolmmoš dagai stáhtarádi bivdagis čilgehusa jođánuhtton dorvobáikemeannudeami riektedorvodáhkádusaid geavada ollašuvvamis.

Dorvobáikemeannudeapmi gávnnavuvvui eanas dorvvastit dárbbatlaš riektedorvodáhkádusaid. Čilgehusa fuomášuvvoje goitge čujuheamit dasa, ahte riektedorvodáhkádusat eai ollašuva álot áššáigullevaš vugiid mielde. Váilevuodát fuomášuvvoje omd. riektegeavvamis geavahit veahki, oazžut riekteveahki ja juridihkalaš neavvuma. Daid riektedorvoeameantaid ollašuvvama dehálašvuhitii giddejuvvi fuomášupmi danin, ahte dorvobáikeohcci lea dušše hárv dakkár sajádagas, ahte sáhtálii almmá veahki ja neavvuma haga dorvvastit ovddus dorvobáikeproseassa.

Čilgehusa guovddášfuomášupmi guoská dorvobáikeproseassa váidinmuttu. Odđa olgoriikkalašáššiidlága áigge ankke govttii dáhpáhusas dorvobáikeohcci háhppehuvvui máhcahuvvot riikkas ovdal go hálddahusriekti háhppehii cealkit máhcahanmearrádusa ollašuhhtima. Ohcci nappo ádjojuvvi riikkas ovdal ollašuhhtingielddusohcamuša čovdosa.

Daningo jođánuhtton meannudeapmi ii dahkit ohccái vuoigatvuoda báhcit riikii vuordit váidaineiseválddi loahpalaš mearrádusa, beaktiis nuppástusohcan lea dorvvastuvvon nu ahte dorvobáikeohccái várrejuvvo vejolašvuohtha ohcat máhcahanmearrádusa ollašuhhtingildosa. Geavadis gildosa ohcan máksá dávjá máhcaheamis luohpama dorvobáikevaidima giedahallanáigái. Olgoriikkalašáššiidlága ásanhanmuttos mánggat áššedovdit atne vejolašvuoda ohcat ollašuhhtingildosa mávssolaš oassin maŋalgjedat riektedorvu.

Ollašuhhtingildosa ulbmilin lea addit ohccái gaskaboddásaš riektesuoji dassázi, go váidainorgána dahká loahpalaš čovdosa. Dát riektedorvu dárba galgalii váldojuvvot vuhtii maid máhcahanmearrádusa ollahuhtedettiin. Ná ii goitge geavvan máinnašuvvon dáhpáhusain, daningo riektedorvu ollašuvvama geahččanguovvlus ohccit ádjojuvvoje riikkas beare árrat.

Čilgehusa bohtet ovdan maid ákkat, maid dihte ollašuhhtingielddus ii giedahallon ovdal máhcaheami. Ovda-mearkkadihte dat, ahte Helssega hálddahusriekti ii dábalaččat ilmmut mearrádusain, main ollašuhhtingielddus ii mearriduvvo, dagaha máhcaheamiid ollašuhhti bolesis eahpesihkarvuoda das, leago hálddahusriekti álohii háhppehan giedahallat ollašuhhtingielddusohcamuša áiggebáale. Helssega hálddahusriekti giedahallá ohcamušaid eanas jođánit. Goitge omd. ávaštallameahtun bargoráidu dehe vástideaddji spiehkastat dábalaččas sáhtta dagahit giedahallamis ádjáneami, mas bolesis ii vealtakeahtta leat diehtu. Seamma ládje jos hálddahusriekti ii dieđe, ahte ohcamuš dárbbahivččii hohpolaš giedahallama, ášši sáhtta báhcit čovdinlájje easka maŋjel.

Ovdal govviduvvon diliid eastima dihte váldofuomášupmi galgá goitge giddejuvvet ieš olgoriikkalašáššiidláhki. Lágas ii leat čielga njuolggadus das, ahte bolesat galggale álohii vuordit ollašuhhtingielddusohcamuša giedahallanáiggi gollama ovdal máhcaheami ollašuhhtima. Dáidda osiide sáttaolbmo dutkamušas evttohuvojit dárkkistusat olgoriikkalašáššiidláhki.

orodanlobi, muhto olbmo ii sáhte ádjít riikkas juogo ádjima duodalaš ákkaid (omd. johtalusoktavuodaid váilun) dehe olmmošlaš ákkaid (omd. buozanvuolta) dihte. Ná láhkarievdadussii ii livčče galgan váikkuhit Olgoriikkalašáššiidlága heiveheapmái suodjaleami dárbbu dáfus.

Sáttaolmmoš bivdii Olgoriikkalašáššiidlág ádusa čielggadit, manne omd. Afganistanis, Irakisa ja Somalias boahán dorvobáikeohccii eai šat miedihuvvo orodanlobit suodjaleami dárbbu vuodul. Olgoriikkalaš áššiidlágádus vástidii, ahte riikkaid dilít eai leat šat dakkárat, ahte ohccit livčče riikka oppalaš dili geažil suodjaleami dárbbus. Olgoriikkalašáššiidlágádus ilmmuhii joatkit dulkonlinnjás, juos hálddahasriektii ii geahča lágádusa mearrádusaid lágaheapmin.

Gaskaboddasaš lohpi ii atte vuoigatvuoda bargamii iige ruovttuiduhttindoaimaide

Olgoriikkalašáššiidlága 51 §` vuodul miedihatti gaskaboddasaš orodanlohpi ii atte vuoigatvuoda bargamii iige ruovttuiduhttindoaimabijuide. Geavadis dát dárkkuha, ahte dorvobáikeohcci sáhtta bargat dorvobáikeproseassa áigge, muhto go lea ožžon gaskaboddasaš orodanlobi su vuoigatvuolta bargamii nohká.

Sáttaolmmoš bivdii bargoministeriijas čielgehusa das, maidda doaimabijuide dat áigu riepmat 51 §` vuodul riikkas orodeddjiid barggu ja ruovttuiduhttima ovddideapmin. Bargoministeriija anii dili problemáhtalažžan ja oinnii čovvdusin Olgoriikkalašáššiidlágádusa orodanlohpegeavada nuppástuvvama. Bargoministeriija mielde das eai leat vuogit seahkánit dálá láhkamearrádusaid ja Olgoriikkalašáššiidlágádusa geavada dagahan čuolmmaide.

Olgoriikkalašáššiidlágas addin cealká mušas (dnr 2266/001/2005) sáttaolmmoš buvtii ovdan sisáššiidministeriijai, ahte lága 51 §:s galggalii čielgaseappot ja dárkkilit ráddjejami mielde gávnnaht, main diliin dat lea dárkkuhuvvon adnojuvvot. Lága livččii dasa lassin dárbbu rievdatit nu, ahte gaskaboddasaš lobi ožžon olbmoss livččii barganvuoigatvuolta.

Gaskaboddasaš lobi ožžon olmmoš sáhtta dálá dilisnai ochat sierra bargi orodan-

lobi. Dorvobáikeohccin eai dájvá goitge leat mátkkoštanáššegirjiit, eaige sidjiide riikkas ádjojuvvon olmmožin miedihuvvo vierroriikka olbmo pássat. Geavadis sii nappo eai sáhte oazžut bargi orodanlobiid, daningo miediheapmi gáibida fápmuduvvon mátkkoštanáššegirji.

Sáttaolmmoš dagai sisáššiidministeriijai ja bargomiisteriijai álgaga, ahte válmmaštaldettiin vejolaš olgoriikkalašáššiidlága 51 §` dárkkilastima, gaskaboddasaš orodanlobi ožžon olbmuin livččii vejolašvuolta oazžut maid bargi orodanlobi. Ohccide miedihuvvo gaskaboddasaš orodanlohpi almmá fápmuduvvon mátkkoštanáššegirji haga nu ahte seamma ákkaiguin sáhtálii dahkkojuvvot vejolažžan maiddái bargi orodanlobi oazžun. Sáttaolmmoš buvtii ovdan maid, ahte ministeriijat rávvele vuollásaš hálddahasaidaset nu, ahte gaskaboddasaš lobi ožžon olbmo barganvuoigatvuolta joatkahuvvá dorvobáikeáššii láhkavuoimmálaš čovdosa rádjái. Jagi loahpa rádjái sáttaolbmo dihtui ii boahán diehtu heivehangeavada rievdadeamis.

Olbmuid ádjín, geain leat narkotihkkaproblemat

Vehádatsáttaolmmoš dagai sisáššiidministeriijai álgaga. Dat guoská nuorra sisá- ja máhccanfárreeadji nuoraid ádjima, geain leat narkotihkaid geavahanvátisvuodát. Sáttaolmmoš bivdii ministeriija addit rávanjuolggadusaid Olgoriikkalašáššiidlágádussii ja bolesii das, ahte olgoriikkalašáššiidlága 146 §` oppalašárvoštallama dagadettiin gárrenávnasdikšui ohcaleapmi váldojuvvollii vuhtii nanu ádjima vuostálasti ággan dalle, go ádjinevttohus boahá narkotihka geavaheamis dehe rihkkosiin, mat laktásit narkotihkaid geavaheapmái. Sáttaolbmo mielde bolesii galggalii addit rávanjuolggadusaid omd. evttolaš ádjinevttohusaid dahkamis ja Olgoriikkalašáššiidlágádus galggalii ádjinearrádusaid dagadettiin dárkkistit leago narkotihkkabotkehandikšui jođus.

Eandalit Suomas orru nuppi buolvva máhccanfárreeadje- ja sisafárreeadjenuoraid ádjín sáhtta doalvut dramáhtalaš diliide. Vehádatsáttaolmmoš oáččui dieđu dáhpáhusain, main máhccanfárreeadjenuorra ádjojuvvui riikii, gos son ii lean goassige fitnan, man giela son ii hupman ja gos

son ii dovdan geange. Dákkár dilít šaddet omd. dalle, go nuorra lei mutkon mánnán bearrašiinnis Suomas Estteeatnamii. Jos nuorra lei goitge Ruošša riikkavuloš, de son ádjojuvvui Ruššii.

Olgoáššiidhálddahas

Visumamearrádusaid ákkastallan

Áššehasoktavuodaid váldima dagahii ain jagi 2005 áigge maid dat, ahte Suoma olgoriikka ovddastagat eai ákkastala gilddolaš visumamearrádusaid. Gilddolaš visumamearrádusain geavahuvvo almmolaš skovvi, mas bohtet ovdan mearrádusa teknihkalaš ákkat, muhto eai mearrádussii váikkuhan ákkat dehege vuodustusat. Visumaohccin ii leat danin vejolaš árvoštallat biehtaleami ákkaid. Dat, ahte vuodđolága geatnegasvuolta mearrádusa ákkastallamis ii leat dorvvastuvvon visumaáššiin, doalvvui geavadis mángga váttes ja eahpečielga diliide. Maiddái riikkabeivviid vuoigatvuoltaáššeolbmá oaivila mielde buori hálddaseapmái gullá, ahte gilddolaš visumamearrádusa ožžon olmmoš ipmirda manne ohcamuš lea hilgojuvvon.

Gilddolaš visumamearrádusaid ákkastallan lea láhkamearrádusaid ja vuodđoláhkálavdegotti cealkámušaid vuodul dulkonvuloš ja eahpečielggas. Vehádatsáttaolmmoš bivdii vuoigatvuotakánslera čielggadit biehtaleaddji visumamearrádusaid vuodustusgeatnegasvuoda ja viidodaga sihke čuvvotgo olgoriikkalašáššiidlága 17 ja 32 §:t vuodđolága.

5. Áššehasbargu lassánii

Muitalusjagi áigge áššehasbargu viggojuvvui gárghehuvvot ollislaččat. Áššehasáššiid mearri njejai veahás ovddit jagis, muhto daid ráhkadusas dáhpáhuvai ain nuppástus. Vealahandáhpáhusaid mearri stuorui, ja olgoriikkalašáššiidlága heivehandáhpáhusaid mearri unnui. Eanas vehádat-sáttuolbmo áššehasain ledje sisafárrejeaddjit dehe sisafárrenduogát olbmot. Áššiid čilgema várás dahkkojuvvon bargomearri dan sadjái lassánii, masa iežas váikkuhus lea maid áššehasdáhpáhusaid šaddan mohkkáideabbon.

Áššehasbargu gárghehuvvui ollislaččat

Jagi 2004 miedihuvvon odđa virggiid deavdin sihke doaimma stáđasuvvan adde vejolašvuodaid maid áššehasbargu gárgheheapmái ollislaččabut. Bargoveahka sáhtta ovddeža ektui buorebut vuodjut ja čiekrujot sierra máhtinsurggiide. Doaimmahaga oktavuohaváldinregistrera vuogádatlaš atnu ja čuovvun čuoččáldahte ovdan gažaldagaid, maid vuodul dahkkojuvvui ovttaskas áššehasdáhpáhusaid dikšuma lassin viiddit váikkuhanbargu. Áššehas oktavuohaváldimiin čuožžilan dábálaš dehe dávjá ovdan boahán čuolbmajiid ovddosdoalvun čanasjoavkobarggus ja eará váikkuhanbarggus ávkkuha maid daid, geat eai persovnnalaččat váldde oktavuoda vehádat-sáttuolbmui.

Sáttuolbmo áššehasat leat dávjá váddásit gávdnamis virolaš hálddahasu vugiid mielde. Barggu lihkestuvvama eaktun lea, ahte etnikkalaš vehádagaide gullevaččat dihtet vehádat-sáttuolbmo barggus ja jokset dárbbu mielde doaimmahaga bálvalusaid. Sáttuolbmo barggus ja áššehasbálvalus diedihuvvui internetsiidduid lassin čanasjoavkkuid deaivvademiin sihke aviisailmmuhusain. Kommunikašuvvna gárgheheapmi lea vehádat-sáttuolbmo lagasjagiid hástalus, ja dat boahat lea doaimmahaga siskkáldas gárgheami ja strategijabargu mávssolaš oassi.

Badjel 1 500 oktavuohaváldima áššehasain

Jagi 2005 doaimmahagas giedahallojuvvoje 704 áššehasdáhpáhusa. Áššehasat váldde oktavuoda oktiibuot 1508 háve, dehege daid mearri unnui jagi 2004 rájes 7 %. Áššehasoktavuohaváldimiin dáhpáhuvai

mearkkašahtti stuorrun (19 %) go ovttav eardásašvuohatálhka bodii vuoibmái jagi 2004. Jagi 2005 stuorrun orolii bisánan. Áššehasáššiid ráhkadusa ja deattuhusa nuppástuvvan lea dan sadjái joatkahuvvan doaimmahaga gárggiidanulbmiliid mielde. Olgoriikkalašáššiidlága heivehanáššit leat unnon ja vealaheapmái sihke eahpeáššálaš meannudeapmái gullevaš dáhpáhusaid mearri lea bealistis lassánan.

Stuorimus áššehasdáhpáhusaid nubbin oassebeallin leamaš bealit ledje jagi 2005 áigge Olgoriikkalašáššiidlágádus, boles, gielddat ja ealáhusbargit. Olgoriikkalašáššiidlágádusa oasis áššit gulle eanas lohpe- ja riikkavulošvuohatáššiide. Maiddái bolesdoaimma áššehasoktavuohaváldimiin lohpeáššit ledje dávjá ovdan. Vealahanáššiin bodii ovdan earret eará bolesa háluhisvuohta čilget vealaheami dehe vuostaváldit vealahanilmmuhusaid.

Ealáhusbargiid ossodat gullá lagamusat vealahandáhpáhusaide. Jearaldat sáhtta leat vealahanmeannudeamis omd. restauránjii sisabeassamis. Gielddaid doaimma áššehasáššit gusket measta jámma románaid orrunproblemaid.

Olgoriikkalašáššiidlágádusa oassi áššehasáššiin njejai ain diibmá, ja dása lei ággan jur áššehasdáhpáhusaid ráhkadusa nuppástuvvan lohpe- ja riikkavulošvuohatáššiin vealahandáhpáhusaid guvlui. Gielddaid ossodat stuorui mearkkašahtti ládje. Maiddái bolesdoaimma dáhpáhusat sturro jagi 2005.

Stuorimus oassi vehádat-sáttuolbmo doaimmahaga áššehasain ledje sisafárrejeaddjit dehe sisafárrenduogát olbmot. Románaide laktáseaddji áššehasdáhpáhusat ledje giedahallamis oktiibuot 91. Dan sadjái

dušše guđa dáhpáhusas vehádat-sáttuolbmo doaimmahahkii oktavuoda váldán áššehas lei etnikkalaš duogáža mielde sápmelaš.

Áššiid čielggadeapmi

Sáttuolbmo doaimmahaga bargiid doaimmabijut áššehasáššiid dikšuma várás registrejuvvoje 1 089 stuhka. Bargomearri lea lassánan jagis jahkái. Eanas doaimmabijuin ledje telefuvnnat (56 %) áššehasaiguin dehe áššáigullevaš "vuostebelliiguin". Ášši dikšun gáibidii čálalaš oktavuohaváldimiid 44 proseanttas dáhpáhusain. Dábálaš doaimmabidju lei reivven sáddejuvvon čilgenbivdda.

Logut muitalit áššehasdáhpáhusaid mohkkás luonddus. Vealahandáhpáhusaid dikšun gáibida dábalaččat mánggaid oktavuohaváldimiid sihke vealaheamis eahpidanvuložii ja vealahuvvon olbmui. Vealahandáhpáhusaid lassin logut dollet sisttis olgoriikkalašáššiidlága heivehanáššiid sihke ruovttuiduvvamii ja eará go vealaheami dehe lohpeáššiid dáhpáhusaid, dego orrunviesu oazžunválttisvuodaid.

Románaid orrunválttisvuodát 40 báikegottis

Jagi 2005 vehádat-sáttuolbmo doaimmahagas ledje doaimmahuvvome 70 románaid orrunválttisvuodaid áššehasdáhpáhusa. Measta buot oktavuohaváldimat guske gažaldagaid, mat laktáse gieldda láigovistti oazžumii, vistti lonuheapmái dehe orrunáigasaš válttisvuodaide. Dáhpáhusat juohkase viiddat miehtá Suoma, buohkanassii 40 sierra báikegoddái.

Sáttuolbmo dihtui boahán diliin čuožžile dávjá ovdan eahpádušat ja čuoččuhusat etnikkalaš vealaheamis. Konkretalaš duodaštusaid oazžun lei goitge mángii vátis, ja danin aitosas vealahannavdus šattai dušše háreve. Problemáhtalaš lea earret eará dat, ahte ohcci ii oáččo iežas dahkan láigovisteohcamušii gildii dehe visteláigohanfinnodahkii ákkastallojuvvon, váidingelbolaš mearrádusa. Ohccái fal juogo fállujuvvo vistti dehe ohcamuš báhca

vuordinráidui. Dalle lea váttis čujuhit boahátgo dat das, ahte ohccái ii fállujuvvo visti su etnikkalaš duogáža dihte vai das, ahte eará visteohcciid vistedárbu lea hohpolaččat dehe eambo ákkastal- lojuvvon. Maiddái vistti ohcci románá ja vistevirgeolbmo guovttegaskasaš ságastal- lamiin ovdanbuktojuvvon cealkimat báhcet duodaškeahhtá. Dávjá dáhpáhusaide gullet vealahančuoččuhusaid lassin kritihkka virgeolmmošdoaimma šlája ja buori háldda- husa prinsihpaid ollašuvvama guovdu.

Románaid oktavuhtaváldimiin čuožžile dávjá bajás maid kultuvrralaš gažaldagat; maid sierrasárgosiid románakultuvrii gullet, mot kultuvrralaš áššit váikkuhit orrumii ja gos mannet rájit iežas kultuvrra hárje- heamis orrungažaldagain. Nuppe dáfus románaid oktavuhtaváldimiid sáhtá geahčadit maid vuodđorivttiid ollašuvvama geahččanguovllus. Dalle suokkardallamii čuožžilit ankke vuoigatvuohta iežas kultu- vrra čuovvumii sihke vuoigatvuodát orrumii ja sosiáladorvui.

Oalle dávjá románaid orrungažaldagaide sáhtá laktit maid sierra nissongeahččanguovllu. Mánngain vehá- datsáttáolbmo dihtui boahán dáhpáhusain lei jearaldat aktofuolaheaddjeetniiid ja sin mánáid ekonomalaš ja eará orrunáigásaš váttisvuodain, ádjimis ja visteváillis. Romá- nanissoniidi diliide čatnasii maid mánáid sajádat. Stádismeahttun orrundilis omd. mánáid skulvavázzinvejolašvuodát sáhttet leat heajut.

Sáttáolbmo doaimmahakkii boahán oktavuhtaváldimat dikšojuvvoje nu, ahte áššehasaide addojuvvui dábálaš nea- vvun ja sii rávvejuvvoje ovddos guvlui. Áššehasat omd. ávžžuhuvvoje dievasmaht- tit visteohcamuša vistedárbut váikkuhan dieđuid oasis dehe sii rávvejuvvoje mannat báikkálaš románakontáktaolbmo lusa dili čielggadeami várás. Muhtimin sáttáolbmo doaimmahagas váldojuvvui telefuonnain oktavuhtat gildii ja áššehasa dilis ráddádallojuvvui viste- ja sosiála- eiseválddiiguin. Muhtin dáhpáhusaid čilgen gáibidii čálalaš čielggadanbivdaga dahkama. Čilgehuseid oazžuma manjel sáttáolmmoš attii áššis cealkámuša dehe

Áššehasadáhpáhusaid juohkaseapmi jagiid 2003 - 2005

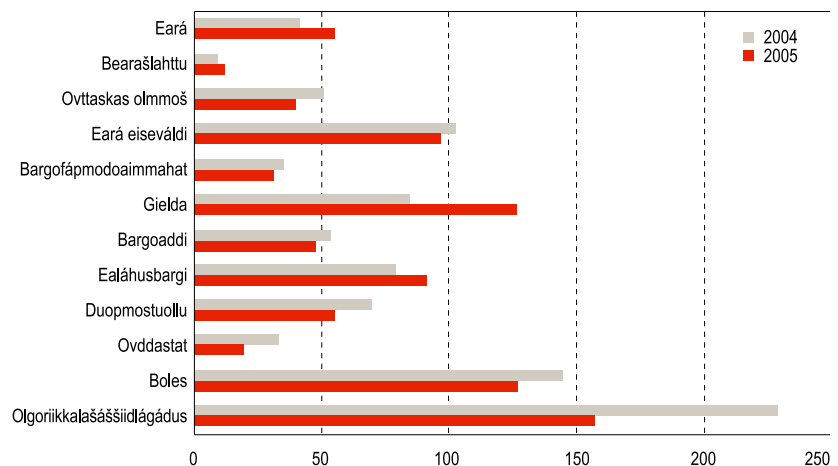
	2003	2004	2005
Olgoriikkalašáššiidlága áššit	59 %	34 %	19 %
Vealaheapmi ja eará eahpeáššálaš meannudeapmi	14 %	33 %	43 %
Ruovttuiduvvan- ja eará go lohpeáššiid- dehe vealahančuolmmat	27 %	33 %	38 %

oavila sihke ravvagiid, neavvagiid ja ávžžuhusaid dáhpáhusa dikšuma várás. Gielda ávžžuhuvvui omd. váldit vuhtii bearraša vuolleahkásaš mánáid sajádaga ja ovddu sihke čoavdit dilii vistedoaimma ja sosiáladoaimma oktasašbargun.

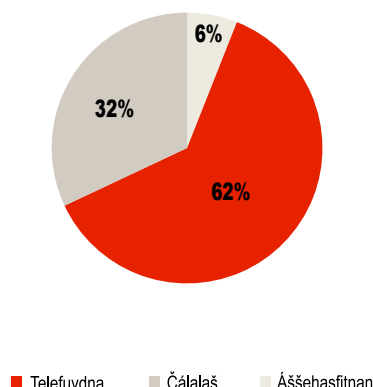
Jos áššis eai vuhtton eahpádušat etnikkalaš vealaheamis dehe eará ákkat,

maid dihte vehádatsáttáolmmoš galggalii seahkánit dáhpáhusii, de ášši sirdojuvvui dárbbu mielde nuppi eiseváldái. Jearaldat sáhtii leat ovdamearkkadihte gieldda dehe gieldda oamastan visteláigohanfitnodaga orruválljenkriteraid áššáigulleavašvuodas, goas sáttáolmmoš sirdii ášši Stáhta visteruhtarádjosi.

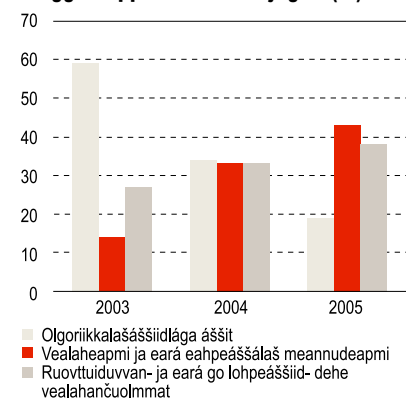
Sáttáolbmo čilgenvuloš áššehasadáhpáhusaid nubbi oassebealli

Áššehasaide oktavuhtaváldimat doaimmahakkii (oktiibuot 1 508 st)

Dikšunvuloš áššehasaššiid deaddo- čuoggá nuppástus sierra jagiin (%)

6. Siskkáldas nuppástusat ja doaimma ovddideapmi

Vehádatsáttuolbmo doaimmahagas barge muitalusjagi áigge bissovaš virgegaskavuodain oktiibuot gávccii olbmo. Doaimmagolud sturro, ja dása váikkuhii bargiid meari stuorruma lassin maid ealáskan ruovttueatnama ja riikkaidgaskasaš čanusjoavkobargu. Ovddidandárbbut laktásit guhkás vehádatsáttuolbmo barggu iehčanasvuoda rájigeassimiidda ja sajádaga čielggasmahttimii.

Ođđa virggit ja olmmošmolsumat

Jagi 2005 vehádatsáttuolbmo doaimmahat oaččui guokte ođđa virggi, alladárkkisteaddji ja plánejeaddji virggiid. Fásta virgegaskavuodain barge jagi 2005 áigge oktiibuot gávccii olbmo. Doaimmahaga bissovaš doaimbaidjui gulle vehádatsáttuolmmoš, vihtta alladárkkisteaddji, plánejeaddji ja doaimmasurgečáli. Ođđa alladárkkisteaddji virggis álggahii doaimmahagas juo ovddit jagi bargan várreduopmár Yrsa Korkman. Plánejeaddji virgái nammaduvvui ovdal doaimmasurgečáli bargguin bargan Päivi Okuogume.

Hanna Välimaa álggahii geassemánus ja lei vurohallanfriddjavuodas leamaš alladárkkisteaddji Kari Kanasa sadjásažžan borgemánu loahpa rádjái. Alladárkkisteaddji Annika Parsons bázii etniidlupmui čakčamánus ja Hanna Välimaa jotkkii su sadjásažžan. Bissovaš doaimmasurgečáli virgái nammaduvvui borgemánu álggu rájes Massimo Zanasi.

Vehádatsáttuolbmo doaimmahagas barggaiga dasa lassin guokte mearreáigásaš dutki. Riikka Tella álggahii suoidnemánus EurEquality-prošeavttas, mas álbmotlaš gárgehanbargun lei čiget etnikkalaš vealaheami vuostásaš neavvuma gárgeheami.

Dutkanbargu nogai skábmamánu loahpas, ja Riikka Tella jotkkii doaimmahagas mearreáigásaš álladárkkisteaddjin. Valtteri Nieminen dagai 1.7.-31.12.2005 stáhtarádi bivdin čilgehusa jođánuhtton dorvobáikemeannudeami riektedorvodáhkádusain.

Mearrerudaid geavahus

Bargoministeriija miedihii vehádatsáttuolbmo doaimmagoluide 40 000 euro mearreruda. Doimbii adnojuvvui goitge 54 726 euro. Dát bodii earret doaimmahaga bargiidmeari šaddamis, maid lassánan ovdastan-, mátkkoštan- ja deaddilahttingoluin. Sihke riikkaviiidosas ja riikkaidgaskasaš čanusjoavkobargu laskkai sakka. Čakčat 2005, go doaimmamearrerudaid nohkan ovdal jagi nohkama orui vuorddehahtti, vehádatsáttuolmmoš bivddii bargoministeriijas lobi atnit ávkin geavatkeahhta báhcan bálkámearrerudaid doaimmastis.

Gárgehandárbbut

Vehádatsáttuolbmo doaimma bargoministeriija olis máksá oktasašbarggu ja láhkii vuodduuvvon doibmiigullevaš iehčanasvuoda oktiiveiveheami, mii dáhpáhuvvá ministeriijain. Jagi 2002 rájes čoggon vásáhusaid vuodul sáttuolmmoš ráhkadii gárgehandárbbuid čoahtkáigeasu bargoministeriijai (2568/65/2005 BM).

Beaivválaš bargui mearkkašahtti ládje váikkuhan áššin čovdaseami bázii vuordit vehádatsáttuolbmo doaimmahaga doaimmasadjegažaldat. Váilevaš bargolanjaid lassin doaimmahat dárbbaha áššehasaid vuostávdáldin- ja čoahtkánsaji. Feaskkirsállasadjii, mii lea ministeriija goluidgohcima olis, lea áššehasbálvalussii heivemeahttun juo áššehasaid priváhtaeallima ja suollemasáššiid suodjaleami dihte.

Hálddahušlága 8 §` 1 momeantta mielde eiseváldi galgá doaimmaválddis rájiid siste addit áššehasaidas hálddahušáššiid dikšuma neavvuma sihke galgá vástidit earánastima gažaldagaide ja diđoštallamiidda. Neavvun galgá leat nuvtá. Vehádatsáttuolbmo doaimmahagas giddejuvvui fuomášupmi boahhti telefuvnmaid haddeásaheapmái. Maiddái muhtin áššehasat fuomášahtte sáttuolbmo telefunneavvuma divrodagas. Bargoministeriija bivdojuvvui riepmat doaimbajuide ášši divvuma várás.

Sáttuolbmo internetsiidut leat bargoministeriija siidduid oassin. Siidduid eai dálá dilis vástit sáttuolbmo sajádaga iehčanas doaimbin, iige daid anolašvuhta vástit čanusjoavkkuid ja áššehasaid dárbbuid. Ovdamearkkadiehtte ruohta- ja engelasgielalaš siidduid leat gávdnamis dušše ministeriija suomagielalaš siidduid bakte. Doaimmahat galggaliinai oazžut resurssaid iežas internet-siidduid vuoddudeapmái. Easka dalle livččii jierpmálaš almmustahttit eará giellaveršuvnnaid, mat bálvalit sáttuolbmo áššehasaid.

Vehádatsáttuolbmo addin diedáhusat leat dán rádjái almmustahttojuvvon olgguldas hámi dáfus bargoministeriija diedáhusaid lágánin. Vai sáttuolbmo diedáhusovddasvástáduš iežas doaimmas oidnolii maid geavadis, de diedáhusat galggale almmustahttojuvvot čielgasit sáttuolbmo namas ja logoin. Bargoministeriija bargoortnet galggalii rievdaduvvot diedáhusa 42 §` buohta nu, ahte vehádatsáttuolbmo iehčanas sajádát váldojuvvolii vuhtii maid dákká buohta.

Sáttuolbmo barggut leat lasihuvvon ja doaimma ja bargoveaga mearri lea šaddan guovttegeardásažžan.

Sáttaolmmoš giddii bargoministeriija fuomášumi mitalusjagi áigge maiddái gullamii dain diliin, go sáttaolbmo doaibmasuorggi láhkamearrádušat válmmaštallojuvvojit bargoministeriijas. Vehádatsáttaolmmoš ii galggale oidnojuvvot bargoministeriija oktán ovttadahkan, muhto ministeriija galggalii gullat sáttaolbmo iehčanas áššedovdiorgánan ja cealkamušaddin.

Doaibmagoluid čuovvuma olis maiddái mearreruđaid jahkásaš miedihánproseassa lea leamaš vehádatsáttaolbmo buohta eahepečielggas ja molsašuddi. Vehádatsáttaolbmo ovdal leamaš olgoriikkalašá ššiid sáttaolbmui veardidettiin atnámuš doaibmaruđat leat unnon. Ovdamearkadihte jagi 2001 olgoriikkalašá ššiid sáttaolbmo anus lei 42 000 euro. Vaikko vehádatsáttaolbmo barggut leat lasihuvvon ja doaimma ja bargiid mearri lea šaddan guovttegeardásažžan, de vehádatsáttaolbmo mearreruhta jagi 2005 lei dušše 40 000 euro.

Jagiid 2005 ja 2004 mearreruđaid atnu

	2005	2004
Vehádatsáttaolmmoš		
Miedihuvvon doaibmamearreruhta	40 000	40 000
Adnojuvvon doaibmamearreruhta	54 726	30 930
Vehádatsáttaolbmo stuorimus ruhtagolud		
Ávdnasat ja dárbášat	8 870	5 443
Skuvlenbálvalusat	4 053	7 920
mátkkoštanbálvalusat	13 974	5 418
Deaddiláhttinbálvalusat	10 766	3 261
Ilmmuhusbálvalusat	4 509	3 317
Olgguldás bálvalusat	7 517	4 136
Bálgolud		
Miedihuvvon	357 976	299 169
Adnojuvvon	341 054	281 696
Vehádatsáššiid ráddádallangoddi		
Miedihuvvon mearreruhta	1 200	1 200
Bálmáksimii/bálmáksimii adnojuvvon mearreruhta	573	ii adnojuvvon
Eará doibmii adnojuvvon mearreruhta	1 142	ii adnojuvvon
Stáhtarádi prošeaktaruhta jođánuhtton dorvobáikemeannudeami dutkamuššii		
Miedihuvvon mearreruhta	50 000	
Bálmáksimii adnojuvvon mearreruhta	18 767	
Eará doibmii adnojuvvon mearreruhta	6 161	
EurEquality-fidnu		
Miedihuvvon mearreruhta	20 950	
Bálmáksimii adnojuvvon mearreruhta	17 067	
Eará doibmii adnojuvvon mearreruhta	3 100	

(bajábeale logut eai doala sisttis árvolassivearu, bálmáksin doallá sisttis oalgegoluid)

Čuvvosat

Cealkámušat

05.01.2005

ON' riikkavulošrivttiid ja politihkalaš rivttiid oktasašsoahpamuš; Olmmošriektekomitea árvalusat 2744/059/2004 BM

13.01.2005

Komišuvnna diehtunaddin Eurohpa Uniovnna vuodđoriektelegádusas 27/0550/2005 BM

18.02.2005

ON' ekonomalaš, sosiálalaš ja čuvgehuslaš rivttiid oktasašsoahpamuš; Suoma vidát mearreáigeraporta 153/059/2005 BM

08.04.2005

RE 280/2004 rb lánhan sisafárrejeddiid ruovttuiduhttimis ja dorvobáikeohcciid vuostávdádimis addojun lága nuppástuhttimis 816/65/2005 BM

20.04.2005

Evttohus álbmotlaš prográmma veahkaválddi unnideapmin 601/003/2005 BM

18.05.2005

Ráđdehusa evttohus lánhan olgoriikkalašáššiidlága rievdeamis 1000/001/2005 BM

03.06.2005

Stáhtarádi mearrádus olgoriikkalaš bargovuoiemi geavaheami almmolaš eavttuid riikkaviidosas linnjageassimiin 1119/003/2005 BM

01.07.2005

Nális dehe etnikkalaš álgoboahimušas sorjasmahttu ovttavardásaš meannudeami vuodđooainnu ollašuhttimis 29.6.2000 addojun rádi direktiivva 2000/43/EO (rasismadirektiiva) ollašuhttimis BM-2005-00095

11.08.2005

Álbmotlaš vehádagaidd konsultervuogiid jearhállan 1375/003/2005 BM

05.09.2005

Riektegeavvama almmolašvuotta 1050/003/2005 BM

06.09.2005

Ráđdehusa evttohus lánhan olgoriikkalašáššiidlága rievdeamis 1903/001/2005 BM

16.09.2005

Vuodđoriektelegádus: komišuvnna áshusevttohus 1940/65/2005 BM

21.09.2005

Bargojoavkku evttohus ráđdehusa sisafárrenpolitihkalaš prográmma BM 029:00/2003

07.10.2005

Olmmošgávppi vuostásaš doaimaplána ollašuhttin 1981/65/2005 BM

04.11.2005

Ráđdehusa evttohus lánhan olgoriikkalašáššiidlága ja olgoriikkalašregisteras addojun lága rievdeapmin 2193/65/2005 BM

04.11.2005

Olgoriikkalašáššiidlága doaimvuotta ja heiveheami čuovvun 2266/001/2005 BM

04.11.2005

Álbmotlaš strategijabarggu doarjun Equal-oktasašbargoálggoprográmma mielde 816/816/2004 BM

05.12.2005

Ráđdehusa evttohus lánhan olgoriikkalašáššiidlága rievdeapmin guoskkadin olmmošgávppi gillájeddiide miedihatti orodanlobi 2385/001/2005 BM

Álgagat

05.01.2005

Sisafárrejeddiid ieševttolaš giellaskuvlejumi ja eará bargolašvuotta ovdideami bávalusaid ja doaimbajuid váikkus bargguhisvuottaorvui 35/65/2005 BM

13.04.2005

Dievasmahtti oahpahuš, skuvlamátkkit ja vuodđooahpahušlaga ovttavardásašvuotta gáibádusat 683/65/2005 BM

16.09.2005

Olgoriikkalašáššiidlága (301/2004) visumanjuolggadusat ja vuodđolaga buori hálddahusa gáibádusat 2926/65/2004 BM

26.09.2005

Rádi direktiivva 32003L0009 ollašuhttin Suomas dorvobáikeohcciid vuostávdádimis lahttoriikkas guoskevas minimagáibádusain 2008/65/2005 BM

07.11.2005

Bargohálddahusa telefunbálvalusaid hattit 2417/65/2005 BM

14.11.2005

Olgoriikkalašáššiidlága 51 §` vuodul orodanlobi ožžon bargamiid gáibiduvvon lobi oazžuma vejolažžan dahkan almmá mátkkoštanáššegiriji haga 989/65/2005 BM

22.11.2005

Riikkavulošvuottaohcamušaid giedahállan Olgoriikkalašáššiidlága 2475/65/2005 BM

25.11.2005

Nuorra narkotiikkaproblemavuodot sisafárrejeddiid ja máhccanfárrejeddiid ádjimat 2512/65/2005 BM

Ságat

14.01.2005

Ášševuoddiibeavvit

11.02.2005

Kuvasi-seminára, kultuvraguovddáš Caisa – "Suomelaš sisafárrenpolitihka ja friddja čuvgehusbargu"

24.02.2005

Láhkaolmmošlihtu vuoiŋnalaš barggu doaimmagoddi, ságastallandilálašvuotta – "Leago suovvalašvuhtti Suomas boahhteáigi?"

22.03.2005

Sisafárrenpolitihkalaš prográmma válmmaštalli virgeolmmošbargojoavkku gullandilálašvuotta – "Sáhtáliigo sisafárrenpolitihka leat politihka?"

03.05.2005

Riikkavulošváikkuheami politihkkaprográmma, riikkaidgaskasašvuotta ja globalisašuvdnabargojoavku, ságastallandilálašvuotta – Mánggalkultuvruvuotta ja riikkavulošdoaimba"

9.12.2005

Pavee Point Anniversary Conference – "Protecting Minorities and Respecting Ethnicity"

Diedáhusat

12.12.2005

Jodánuhtton dorvobáikemeannudeami riektedorvui galgá giddejuvvot fuomášupmi

02.12.2005

Vehádatsátaolmmoš moaitá románaidd orrunáššiin Lahti gávppoga

28.11.2005

Etnihkalaš vealaheami vuostásaš neavvumii galgá bidjat návccaid

24.10.2005

Olmmošgávppi gillájeddiid sajádahkii galgá oazžut buorádusa

07.10.2005

Sisafárrenpolitihka guoská oba álbmoga

29.06.2005

Ovttavardásašvuotta lánhan lasihan mearkkašahti ládje vejolašvuodaid seahkánit vealaheapmái

Gullamat riikabeivviin

08.04.2005

Hálddahusvájlagoddi; Ráđdehusa evttohus lánhan sisafárrejeddiid ruovttuiduhttimis ja dorvobáikeohcciid vuostávdádimis addojun lága rievdeamis RE 280/2004 rb

09.09.2005

Hálddahusvájlagoddi; Ráđdehusa evttohus lánhan olgoriikkalašáššiidlága rievdeamis RE 78/2005 rb

15.09.2005

Bargoeallin- ja dásseárvovájlagoddi; Ráđdehusa evttohus lánhan olgoriikkalašáššiidlága rievdeamis RE 78/2005 rb

23.11.2005

Hálddahusvájlagoddi; Ráđdehusa evttohus lánhan sisafárrejeddiid ruovttuiduhttimis ja dorvobáikeohcciid vuostávdádimis addojun lága rievdeamis RE 166/2005 rb

TV-ovdanloaiddasteamis

Du 10.2.2005

TV2 Boles-tv
Olgoriikka olbmo vuoigatvuodalaš sajádat
rihkusproseassas

Ga 30.3.2005

Njelježa odđasat d. 20.00
Georgiláš nissonolbmuid máhcahepmi

Du 30.6.2005

Ovtteža Idit-TV Odđasat d. 7.00
Odđa ovttaveardásašvuohtaláhka lasihan
mearkašahtti ládje vejolašvuodaid seahkánit
etnihkalaš vealahepmái

Du 30.6.2005

Buorre idit Suopma d. 7.12
Unnon vealahepmi illudahtta,
guossin Mikko Puumalainen

Má 24.10.2005

MOT
Espoo sosiálafuolahusa vealahandoaibma:
"Pierre" dáhpáhus

Du 3.11.2005

Njelježa odđasat d. 20.00
Rasisma internetis

Má 28.11.2005

Njelježa odđasat d. 20.00
Etnihkalaš vealaheami vuostásaš neavvuma
gárgehepmi – dutkamuša julggašandilálašvuohta

Má 12.12.2005

Njelježa odđasat d. 20.00:
Vehádatsátaolbmo čilgehus jođánuhtton dorvobáike-
meannudeami riektedorvodáhkádusain – dutkamuša
diedihandilálašvuohta

Ma 12.12.2005

TV1 Odđasat d. 21.30
Vehádatsátaolbmo čilgehus jođánuhtton dorvobáike-
meannudeami riektedorvodáhkádusain – dutkamuša
diedihandilálašvuohta

Publikašuvnnat

Vähemmistövaltuutetun vuosikertomus 2004
(Vehádatsátaolbmo jahkemuitalus 2004)
Edita, Helsset 2005

Riikka Tella:
Etnisen syrjinnän vastaisen neuvonnan kehittäminen
(Etnihkalaš vealaheami vuostásaš neavvuma
gárgehepmi)
ISBN 951-735-975-6
ISSN 1796-0819
Edita, Helsset 2005

Vähemmistövaltuutetun selvitys nopeutetun
turvapaikkamenettelyn oikeusturvatakeista:
Nopeus, tehokkuus vai oikeudenmukaisuus?
(Vehádatsátaolbmo čilgehus jođánuhtton
dorvobáikemeannudeami riektedorvodáhkádusain:
Jodánvuohta, beaktilvuohta vai vuoiggalašvuohta?)
ISBN 951-735-976-4
ISSN 1796-0819
Edita, Helsset 2005

Vehádatsáttáolmmoš

PB 34

00023 VALTIONEUVOSTO

Telefovdna: 010 60 4001

Áššehasbáivaleapmi: 010 60 47048 (Árggaid 9–15)